AKADEMISK AFHANDLING

SOM MED TILLSTÅND AF

VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA FAKULTETENS I UPSALA

HUMANISTISKA SEKTION

FÖR FILOSOFISKA GRADENS ERHÅLLANDE

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

OTTO VARENIUS

FIL. LIC. AF STOCKHOLMS NATION

Å LÄROSALEN N:o IV

ONSDAGEN DEN 4 MAJ 1892

P. V. T. P. M.

*

UPSALA 1892.
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTR.-AKTIEB.

*

OM

RIKSFÖRESTÅNDARSKAP

ENLIGT

SVERIGES OCH NORGES GRUNDLAGAR

AF

OTTO VARENIUS

FILOSOFIE LICENTIAT.

*

I KOMMISSION HOS
LUNDEQUISTSKA BOKHANDELN

*

UPSALA 1891.
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna avhandling av **Otto Varenius** (1857-1940) inför hans humanististixka Fil. Lic.-examen den 4 maj 1892 har skannats av Google den 1 juli 2007 och iordningställts för projekt Runeberg av Ralph E den 12 april 2011.

AKADEMISK AFHANDLING SOM MED TILLSTÅND AF VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA FAKULTETENS I UPSALA HUMANISTISKA SEKTION FÖR FILOSOFISKA GRADENS ERHÅLLANDE TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES AF OTTO VARENIUS FIL. LIC. AF STOCKHOLMS NATION Å LÄROSALEN N:o IV ONSDAGEN DEN 4 MAJ 1892 P. V. T. F. M.

*

UPSALA 1892. ALMQVIST & WIKSELLS BOKTR.-AKTIEB.OM RIKSFÖRESTÅNDARSKAP ENLIGT SVERIGES OCH NORGES GRUNDLAGAR AF OTTO VARENIUS FILOSOFIE LICENTIAT.

*

I KOMMISSION HOS LUNDEQUISTSKA BOKHANDELN.

UPSALA 1891.
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG.

Förord.

*

Föreliggande studie afser icke att utgöra ett praktisk-politiskt inlägg i de på dagordningen stående unionela tvistefrågorna eller att i populär form förfäkta något bestämdt partis synpunkter och syften. Min mening med densamma har varit att på det begränsade område, som titeln angifver och med det mått af objektivitet och opartiskhet, som stått mig till buds, utreda det rättsliga innehållet af nu gällande unionela bestämmelser. Undersökningen anknyter sig således till de förefintliga grundlagarna och söker att gifva dem en så trogen och praktiserbar tolkning som möjligt. Däremot är det för dess syfte främmande att direkt ingå på den frågan,

huruvida unionens nuvarande lagbestämda ordning är den bästa möjliga, samt om och på hvad sätt den bör ändras för att tillfredsställande uppfylla en ny tids kraf. Skulle emellertid den utredning, jag lemnat, gifva vid handen, att de nu gällande unionela bestämmelserna äro behäftade med sådana brister, att de kräfva ett snart afhjelpande, så kan den likväl anses lemna ett om ock indirekt bidrag till frågan om behöfligheten af en allmänrevision utaf stadgandena rörande föreningen emellan Sverige och Norge.

För de värdefulla upplysningar och råd som under mitt arbetes fortgång kommit mig till del från herrar Professor H. L. Rydin, Professor O. Alin, Docenten L. Stavenow och Jur. Kand. H. Dahlberg, aflägger jag härmed min uppriktiga tacksägelse.

Upsala i december 1891.

Otto Varenius.

*Innehållsöfversigt.

Sid.

Använda arbeten och förkortningar.

Naumann: Sveriges statsförfattnings -

rätt. 2 uppl. Sthlm 1879—84. . . Citeras Naumann.

Aschehoug: Norges nuværende stats-

forfatning. 1 uppl. Chr:a. 1875—85. „ Aschehoug.

Rudin: Föreningen mellan Sverige och

Norge. Upsala 1863....... „ Rydin.

Rudin: Svenska riksdagen. Stockholm

1873—79........... „ Rydin. sv. rdgn.

Alin: Föreläsningar öfver 1809 års regeringsform höstterminen 1889.... „ Alin.

Berger: Om arfsrätten till Sveriges och

Norges riken. Upsala 1877 .... „ Berger.

Kctj-Äberg: Om konunga- och tron-

följareval. Upsala 1888. ..... „ Key-Åberg.

Handlingar angående frågan om revision af förenings för draget mellan Sverige och Norge. I—III. Stockholm 1862.

Betänkande angående revision af föreningsakten emellan Sverige och Norge, afgifvet af den komité, Kongl. Maj:t 1865 förordnat. Stockholm 1867.

Konstitutionsutskottets memorial n:o 58 vid 1840—41 års riksdag

Sveriges regeringsform af 6 juni 1809 . . betecknas med R.F.

Sveriges riksdagsordning af 22 juni 1866 „ „ R.O.

Sveriges successionsordning af 26 sept. 1810 „ „ S.O.

Norges grundlov af 4 november 1814 . . „ „ N.G.

Riksakten mellan Sverige och Norge ... „ „ R.A.

Eidsvoldskonstitutionen......... „ E.K.Inledning.

Begreppet riksföreståndarskap.

Sveriges och Norges grundlagar använda icke någon gemensam term för samtliga de fall, som denna uppsats afser att behandla. Uttrycket interimsregering förekommer visserligen i § 7 R.A., men omfattar enligt samma paragrafs uttryckliga ord i dess sista moment endast de fall, då efter Sveriges och Norges grundlagar rikets styrelse föres af statsrådet*), hvarigenom uteslutas de fall, då interimsregent fungerar, de, då enligt § 43 R.F. en särskild regering tillförordnas und^r konungens resor till aflägsnare inrikes orter eller till Norge, eller då han går i fält, förmyndarestyrelse och den särskilda styrelse, riksdagen eger insätta i de fall, §§ 91 och 92 R.F. samt § 2 S.O. afse.

Under uttrycket riksföreståndarskap, som jag upptagit efter Naumann (II, 92), torde däremot de flesta af dessa fall kunna hänföras2), och betecknar det sålunda den styrelse, som, på sätt Sveriges och Norges grundlagar föreskrif va,, anordnas för regeringsmyndighetens utöfvande, så ofta innehafvare af konungavärdigheten icke finnes eller är förhindrad att sjelf föra regeringen.

Denna definition omfattar, som lätt inses, icke den styrelseform, som Naumann kallar partielt riksföreståndarskap, men hvilken enligt förf:s mening lämpligare benämnes tillförordnad regering. Den kan nämligen ej sägas

1) Då Norges grundlov härvidlag inskränktr sig till att i § 41 hänvisa till Sveriges regeringsform, så anser Aschehoug, I, 251, att det i sjelfva verket blir endast dennas bestämmelser, som härutinnan utgöra normen. Noga taget måste dock successionsordningen räknas med, ty dess bestämmelser i § 2 reglera styrelsen för det fall, då vid konungs död drottning eller närmaste tronarfvinges enka befinner sig i välsignadt tillstånd.

2) Om det enda undantaget, se det följande.

vara ett riksföreståndarskap i egentlig mening, ty konungen fungerar vid dylika tillfällen fortfarande som riksstyrelsens högste vårdare, handlägger sjelf en del af regeringsärenderna och bestämmer likaledes sjelf, hvilka mål, den t. f. regeringen får afgöra. Då likväl bestämmelserna om den t. f. regeringen &tå i nära sammanhang med dem om riksföreståndarskap och öfverallt influera på dessa, har jag ansett lämpligt och nödigt att* upptaga äfven denna styrelseform till behandling.

Lika litet passar definitionen in på den form af "partielt riksföreståndarskap", som Naumann icke upptager, nämligen den s. k. "norska regeringen". De skäl, som föranledt en särskild behandling af den t. f. regeringen,

föreligga icke här, hvarföre jag i fråga om denna styrelseform inskränkt mig till det, som sägs på s. 8,. not. 1.

Syftet med denna uppsats är nu att söka utreda icke blott, i hvilka fall riksföreståndarskap inträder, och huru det i dessa fall skall sammansättas, utan äfven huru det aflöses. Den handläggning, detta är skyldigt att egna åt utseendet af den regering, som efterträder detsamma, och den begränsning i tiden för riksföreståndar-skapets maktutöfning, som därmed står i sammanhang, bilda en gifven anknytningspunkt emellan de bestämmelser, som gälla för dessa båda grupper af styrelseformer. Då meningen icke är att gifva en systematiskt likformig framställning af en institution, utan endast att utreda och kommentera positiva grundlagsbestämmelser, men då likväl för öfverskådlighetens skull en viss systematisk gruppering af ämnet synts behöflig, har ojemnhet i framställningen icke kunnat undvikas, enär jag icke ansett mig böra på klara och fullt utredda delar af ämnet upptaga mera, än som för sammanhangets skull varit af nöden. Däremot har jag på dunklare punkter, och där jag förfäktar en afvikande mening, sökt lemna en detaljerad framställning.Styrelsens ordnande, då konung lefver,

men är hindrad att sjelf föra

regeringen.

Interimestyrelse]) i de fall, §§ 39 och 40 R.F. afse.

§ 39 R.F. gifver bestämmelserna för riksstyrelsens anordnande för den händelse, att konungen reser utrikes. § 40 utsträcker dessas giltighet till det fall, att konungen blir så sjuk, att han ej regeringsärenderna vårdar.

Är den närmaste tronarfvingen myndig, förordnas i båda dessa fall denne till regent med den makt och myndighet, som § 39 R.F. utstakar2). Fins ingen tronarfvinge till, eller är den närmaste omyndig3), föres styrelsen af statsrådet.

Sveriges regeringsform uppställer i vissa bestämda fall (se t. ex. §§ 13 och 81) den fordran, att konungen

*) Interimsstyrelse brukas här såsom ett sammanfattande uttryck för interimsregent och interimsregering.

2) Först vid 1862—68 års riksdag intogs i regeringsformen uttrycklig bestämmelse om, att närmaste tronarfvinge, om han är myndig, skulle föra styrelsen i nämnda fall, men så hade ofta förut praktiserats. Samtidigt infördes en motsvarande bestämmelse i Norges grnndlov (§ 41: 2:o). Som ett fel måste emellertid anses, att riksakten fick kvarstå till formen fullkomligt oberörd af ändringen. Jmfr s. 56.

s) Hit räknas äfven det fall, då den närmaste tronarfvingen dött och lemnat efter sig enka i välsignadt tillstånd. Se Aschehoug I, 256 Under sådana omständigheter skall således icke regent, utan statsrådet i fall af konungens utrikes resa eller sjukdom öfvertaga styrelsen.4

skall fatta sitt beslut i samtliga statsrådens närvaro. Till dessa fall hör äfven det i § 39 R.F. omförmälda2). Sammanställer man härmed de ofvan nämnda bestämmelserna i § 43 R.F., så finner man, att konungens rätt att i fall af utrikes resa öfverlemna styrelsen åt ett riksföreståndarskap genom uttrycket "in pleno" i § 39 R.F. fått ett inskränktare giltighetsområde, än den an-

l) Vid första påseendet kan det synas, som om § 40 R.F. stadgade samma regel för styrelsens öfverlemnande åt ett riksföreståndarskap i fal] af konnngens sjukdom. Det heter nämligen där, att, om konungen blir så sjuk, att han icke vårdar regeringsärendena, så skall med riksstyrelsen förhållas så, som i föregående § bestämmes. Detta torde emellertid icke böra fattas så, att alla de i § 39 R.F. föreskrifna detaljformer skulle behöfva äfven här iakttagas, utan bestämmelsen afser nog endast det, att om konungen blir sjuk, skall styrelsen föras af samma myndighet, som skulle funktionerat i fall af hans utrikes resa, och att dess befogenhet skall vara densamma i båda fallen. Bestämmelsen om statsrådets hörande in pleno gäller således icke här, och statsrådets tankar torde öfverhufvud taget icke alls här behöfva inhemtas. Det vore också föga rimligt, om konungen vid en hastigt påkommande allvarsam sjukdom skulle nödgas hålla plenisammanträde med statsrådet och tillfråga detsamma om dess tankar, huruvida han vore så sjuk, att han finge för tillfället lemna styrelsen ifrån sig åt det riksföreståndarskap, regeringsformen för dylika fall stadgar. Insändandet af vederbörlig sjukdomsattest torde således få anses tillfyllestgörande för, att riksförest åjidarskapet skall kunna konstituera sig. Aschehoug anför

visserligen (1,163) åtskilliga exempel på, att konungen i dylika fall genom resolution i statsrådet bemyndigat riksföreståndarskapet. Därför lägger grundlagen intet hinder i vägen, men fordrar det å andra sidan icke» heller, och Aschehoug torde gå för långt, då han anser denna form nödvändig, isynnerhet som han dock måste erkänna, att om den icke iakttages, kommer saken att bero på, om konungen faktiskt vårdar regeringsärendena eller icke. Hans åsikt om, att i fall af konungens inträffande sinnessjukdom representationerna måste sammankallas för att i sista hand afgöra, om ett riksföreståndarskap skall behöfvas eller ej, hvilar endast på lämplighetsskäl och saknar hvarje stöd i grundlagarne. Antager man icke denna tolkning af § 40 R.F., så råkar man, som af det följande framgår, i svårighet att förklara, huru, om konungen underinrikes resa eller i fält sjuknar ner, ett riksföreståndarskap skall kunna inträda, då ju samtlige statsrådens närvaro under sådana omständigheter icke kan åstadkommas.5

närs skulle haft. När konungen begifvit sig på inrikes resa eller i fält, kan han ej samla statsrådet fulltaligt ikring sig, enär minst 3, ofta 4 afdess medlemmar måste stanna som tillförordnad regering i Stockholm, och han kan således grundlagsenligt icke fatta ett sådant beslut, som i §§ 39 och 40 R.F. afses.

Gent emot denna fordran på samtliga statsrådens närvaro kan visserligen invändas, att med uttrycket "statsrådet in pleno" endast kan förstås samtliga de statsråd, som ej laga förfall ega, och att statsrådet på så sätt skulle kunna anses uppfylla stadgade vilkor för fulltalighet, så snart det i § 8 R.F. angifna antal af 3 statsråd utom vederbörande föredragande vore tillstädes.

Härtill må då svaras, att om också regeringsformen i och för de frågor, vid hvilkas afgörande konungen skall höra hela sitt statsråd, icke stadgar något särskildt, bestämdt antal af statsråd, som böra närvara, — sannolikt emedan genom en sådan fixering ett tillfälligt sjukdomsfall skulle kunna hindra eller åtminstone uppehålla en dylik viktig frågas afgörande —, så är detta dock något helt annat, än att konungen ordnar sin regeringsverksamhet så, att närmare hälften af statsrådets ledamöter måste få förfall, och från det förras laglighet torde icke få slutas till det senares. I annat fall kunde det tänkas, att konungen före en så beskaffad frågas afgörande, — antag t. ex. ett beslut om krig (§ 13 R.F.) eller en sanktion af ett från riksdagen utgånget grundlagsförslag (§ 81 R.F.) — för att befrias från en besvärlig opposition af några med honom i föreliggande fråga olika tänkande statsråd, företog en resa till en aflägsnare inrikes ort och därunder afgjorde ärendet.

Vidare vore det med en dylik lagtolkning oförklarligt, hvarföre regeringsformen i dessa särskildt angifna fall uppstälde fordran på statsrådets närvaro in pleno, — eller på hela statsrådets närvaro, som det ock formuleras —, då § 8 R.F. stadgar, att samtliga statsrå-6

dets ledamöter, där de icke laga förfall ega, skola öfvervara alla mål af synnerlig vikt och omfattning. Innebure de förstnämnda uttrycken intet annat och mera än den nyss anförda bestämmelsen i § 8 R.F., så vore de ju fullkomligt obehöfliga och innehållslösa, då de frågor, som de gälla, alla äro af synnerlig vikt och omfattning. Särskildt är det klart, att det fall § 81 R.F. berör, nämligen sanktion af från riksdagen inkomna grundlagsförslag, går in under bestämmelsen i § 8 R.F., då i den exemplifikation på mål af synnerlig vikt och omfattning, som där finnes, äfven upptagas frågor och förslag om nya allmänna författningars vidtagande.

Att ett riksföreståndarskap på grund af §§ 39, 40, 91, 92 R.F. ej eger fungera längre än 12 månader tarfvar ingen särskild utredning; huru därefter skall förfaras, är en annan fråga, söm kräfver sitt egna kapitel.

Allt detta från rent svensk synpunkt. Återstår den frågan, i hvad mån dessa den svenska regeringsformens bestämmelser vid unionens ingående modifierades. Gå vi då till riksakten, finna vi i dess § 5, att konungen skall i berörda fall i stället för det svenska statsrådet höra ett s. k. sammansatt statsråd1), svensk-norskt eller norsk-svenskt, alltefter omständigheterna. Vidare träder Sveriges och Norges interimsregering, sammansatt så, som i § 7 R.A. sägs, i stället för det svenske statsrådet vid de tillfällen, då regent icke kan funktionera (§ 7: 10:o R.A.)2).

*) Den för dessa och liknande fall brnkliga termen "sammansatt-statsråd" är ej korrekt. Det är nämligen antingen ett svenskt statsråd, i hvilket 3 norrmän få säte eller ook vice versa. Endast den i § 4 R.A. omförmälda krigskonseljen är i egentlig mening ett sammansatt statsråd.

2) Därjämte må framhållas, ätt regent kan tänkas liksom konungen vilja eller behöfva begagna sig af §§ 39 och 40 R.F. för att få ledighet från riksärendena. Han bar nämligen med hänsyn till dessa §§7

Att den svenska regeringsformens bud i § 39 om statsrådets hörande in pleno genom dessa riksaktens bestämmelser till sin giltighet inskränktes, torde vara tydligt. Det går nämligen icke an här, att så som vid behandlingen af de rent svenska grundlagsbuden, låta fordran på hela svenska statsrådets närvaro begränsa konungens rätt att öfverlemna styrelsen åt ett riksföre-ståndarskap; här är det i stället den svenska regeringsformens nyssnämnda fordran, som modifieras. Riksakten gäller nämligen framför de båda ländernas särskilda grundlagar, och bestämmelserna i dess § 5 ha därföre vitsord framför den svenska regeringsformens. Uttrycket "in pleno" kan emellertid icke anses kränkt därigenom, att enligt § 5: l:o R.A., som innehåller bestämmelserna om det svensk-norska statsrådet, en norsk státsrådskon-tingent af 3 ledamöter kommer till i det svenska statsrådet, men väl därigenom, att frågor af omförmälda natur skola enligt § 5: 2:o R.A., när konungen är i Norge, behandlas i norsk-svenskt statsråd, där blott 3 svenska statsrådsledamöter hafva säte *).

Det är vidare att märka, att riksakten genom denna bestämmelse annullerar, icke blott den svenska regeringsformens fordran i § 39 på statsrådets närvaro in pleno, utan äfven dess bud i § 8, att intet mål, hvaröfver stats-

samma rätt som konungen. I så fall inträder ovilkorligt enligt § 39: 2:o RF. statarådet, d. v. s. efter den 6 Aug. 1815, interimsregeringen i utöfning af styrelsen.

l) Af detta och flera andra ställen i texten framgår, att förf. hyllar den uppfattning af frågan, när svensk-norskt och när norsk-svenskt statsråd skall funktionera, som på 1840-talet gjordes gällande af det svenska statsrådet, nämligen att det är konungens vistelse i det ena eller det andra landet, som är det afgörande. Hvad, som från praktisk synpunkt kan anses lämpligt, är ett, hvad som är lag, år ett annat, och jag kan icke finna annat, än att § 5 B.A., jemförd med sammanhörande bestämmelser i Sveriges regeringsform och Norges grundlov, fordrar denna tolkning. En utförligare bevisföring i denna på sidan om ämnet liggande fråga medger icke utrymmet. Jmfr för öfrigt Aschehoug I, 238 och ff.8

rådet höras bör, må af konungen afgöras, därest icke minst 3 statsråd utom vederbörande föredragande äro tillstädes. Här fordras 4 svenska statsråds närvaro, men § 5 R.A. lemnar blott 3 tillträde till det norsk-svenska statsrådet.

Innan vi öfvergå till nästa afdelning, bör kanske påpekas, att interimsregent och interimsregering i afseende på Norge föra styrelsen med full konungslig makt och myndighet, utan de inskränkningar, § 39 R.F. för densamma utstakar angående Sverige.

Tillförordnad regering i de fall, § 43 R.F. afser.

Om konungen går i fält eller till aflägsnare inrikes orter eller till konungariket Norge reser, tillsättes en "tillförordnad regering", äfven kallad "partielt riksföre-ståndarskap" *), bestående af 3 svenska statsråd jemte en ordförande, hvilken konungen utser antingen bland prinsar af sitt hus eller ibland statsrådets ledamöter, att föra regeringen i de mål, konungen föreskrifver. (§ 43 R.F.)

I förut behandlade fall var det tydligt och klart, huru länge riksföreståndarskapet skulle fungera. Icke så i detta. § 43 innehåller ingen inskränkning i konungens rätt att insätta en t. f. regering, så att det kunde tyckas, som om denna vore obegränsad. Men

3) Denna term är, som förut påpekats, Naumanns. Om man vill följa dennes terminologi, så får man en indelning af riksförestån-darskap i fullständigt och partielt, hvarvid må nämnas, att det förra alltid är unionelt, under det att det senare gäller för hvartdera riket för sig. Man får i så fall 2 former af partielt riksförest¾ndarskap: i Sverige den t. f. regeringen, i Norge den "norska regeringen", d. v. s. den styrelse, som under konungens frånvaro från Norge enligt af honom utfärdad instruktion förestår rikets "indvortes bestyrelse14 (§ 13 N. G.). Jmfr för öfrigt Rydin s. 303 och Blomberg Nordisk familjebok, artikeln interimsregering.9

häremot ställer sig § 39: 3:o, hvilken påbjuder det i § 91 stadgade förfarandet, om konungen blifver öfver 12 månader ur riket. Af de 3 fall, § 43 afser, faller tydligen det, då konungen afreser till aflägsnare inrikes ort, icke under den i § 39: 3:o intagna bestämmelsen. Konungen har således rätt att i detta fall låta t. f. regering fungera huru länge som helst.

Däremot kan det resas fråga om, huru förfaras skall, när konungen är utrikes i fält mer än 12 månader. Konungen är då obestridligen uur riketa, så att man kunde tycka, att § 91 borde på grund af § 39: 3:o träda i kraft. Härvid är emellertid att märka, att det lagstadgande, på grund af hvilket § 91 blir tillämplig på det fall, då " konungen längre tid än 12 månader ur riket blifver % ej står i en sjelfständig §, utan i ett moment af § 39. Det måste således tolkas i sammanhang med, hvad denna § för öfrigt innehåller. Meningen med § 39: 3:o måste därföre vara den, att, om konungen i det fall, hvarom § 39 för öfrigt stadgar, blir utom riket mer än 12 månader, så skall § 91 träda i kraft. Men nu talar § 39 endast om, huru förfaras skall, då konungen vill resa utom Sverige och Norge, och detta är ett helt annat fall än det, då konungen går i fält. § 39 afser således icke detta fall, och konungens rätt att därvidlag styra riket genom t. f. regering kan således ej heller anses inskränkt genom densamma. Detta står i full samklang därmed, att konungen enligt § 43 R.F. eger, då han går utrikes i fält, sjelf handhafva den del af regeringsmakten, han för godt finner, och ej måste öfverlemna den h.el och hållen åt ett riksföreståndarskap, hvilket skulle varit hans skyldighet enligt § 39 R.F., i fall dess bestämmelser om riksföreståndarskaps inträde vid konungens resa utom sina riken skulle ansetts tillämpliga på detta fall.

Återstår således det fall, då konungen reser till Norge. För dess rätta förstående måste vi erinra om, huru dessa §§ ursprungligen lödo. I § 39 stod, i stället10

för "utom Sverige och Norge" och "utom sina riken", "utrikes" och i § 43 funnos icke orden "eller till konungariket Norge". När denna formulering gjordes, var unionen ännu icke sluten, och dessa paragrafers omfattning var klar och bestämd. Uttrycken "utrikes" och "ur riket" sammanföllo ovedersägligen med: utom Sveriges gränser, och en dylik tolkning ledde ej till några praktiska svårigheter.

1815 blef förhållandet annorlunda. Icke så, att berörda §§ då undergingo någon ändring, men genom unionen blef deras bärvidd faktiskt inskränkt, och de blefvo i vissa delar omöjliga att tillämpa. N. G. § 11 stadgar som regel, att konungen hvarje år någon tid skall uppehålla sig i Norge, och R.A. § 5: 2:o förutsätter, att svenska regeringsärenden kunna behandlas i Norge]), men detta stod i uppenbar strid med bestämmelserna i § 39 R.F., att konungen, då han reser utrikes, skall frånträda den svenska riksstyrelsen.

Praxis gestaltade sig som bekant så, att § 43 R.F. tillämpades äfven på det fall, då konungen reste till Norge, hvarvid man tolkade uttrycket "utrikes" så, som om det efter 1814 ej vore tillämpligt på det med Sverige förenade Norge.

Vid 1844—45 års riksdag skred man emellertid till att afhjelpa denna motsägelse mellan grundlagens bud och praxis, mellan den svenska regeringsformen och riksakten. I R.F. § 39: l:o utbyttes således "utrikes" mot "utom Sverige och Norge" och "utom sina riken", och i § 43 R.F. insattes orden: "eller till konungariket Norge". Däremot ändrades icke uttrycket "ur riket", hvarken i § 39: 3:o eller i § 91, detta af det uttryckta skäl, att "Svenska folket icke skulle likgiltigt kunna se, att konungen under loppet af ett helt år

l) Där står egentligen: ämnen, hvilka- angå bägge rikena, men sådana angå ju tydligen äfven Sverige, äro svenska regeringsärenden, fast de därjemte äro norska,11

uppehölle sig utom Sverige" 1). På så sätt fastslogs, att "ur riket" och därmed likstälda uttryck betyda: utom Sveriges gränser, och att t. f. regering icke eger att under konungens bortovaro i Norge fungera mera än ett år.

Genom dessa nya bestämmelser ändrades förhållandena således i viss mån till Norges nackdel. Genom den tolkning af hithörande §§ i regeringsformen, som efter 1814 gjorde sig gällande, kunde konungen anses berättigad att från Norge styra Sverige genom t. £ regering, huru länge han behagade. Men denna möjlighet afskars vid 1844—45 års riksdag.

Från norsk sida har ock framhållits, att Sverige icke egt rätt att genom ensidigt beslut gifva § 91 R.F. en större

omfattning, än den förut hade2). Resonne-manget hvilar J)å den förutsättningen, att § 91 rör en sak, som genom 1814 års händelser fått unionel karakter och ej längre är en rent svensk angelägenhet. Detta torde emellertid behöfva bevisas, och vi skola längre fram egna ett särskildt kapitel däråt. Men antaget, att så är förhållandet, så vore nog skälet bindande, för såvidt de faktiska förutsättningarna vore sådana, att det egde tillämplighet på ifrågavarande fall. Men detta torde vara svårt att bevisa. Omnämnda praxis stödde sig ingalunda på grundlagens klara bud, utan på en lagtolkning af ganska sväfvande beskaffenhet. Men om genom unionens tillkomst och i sammanhang därmed gifven

1) Konstitutionsutskottets memorial N:o 58 vid 1840—41 års riksdag.

2) Aschehoug upptager (I, 167) denna invändning för att emellertid strax därefter förklara den bero på "et skin". Hans skäl härför har jag däremot svårt att förstå. Haa anser, att om Sverige ock afstod från att göra § 43 användbar (detta måtte vara tryckfel för § 39, ty det var just § 43, hvars tillämplighet utsträcktes till detta fall), när konungen besökte Norge, så är det därföre icke sagdt, att Sverige likaledes uppgaf § 91. Enda möjligheten för att få § 43 tillämplig på konungens vistelse i Norge låg 1814 — 44 i att uppfatta uttrycken "utrikes" och "ur riket" som icke gällande Norge, och ha de den betydeisan i § 39 R.F., så får väl detsamma anses ega rum med § 91 R.F.12

lagstiftning vissa bestämmelser i den svenska regeringsformen blefvo otydliga, måtte väl de svenska lagstiftande myndigheterna ega att förtydliga dessa, utan att därmed anses kränka Norges rätt, för såvidt nämligen icke detta förtydligande kränker tydliga unionela bestämmelser.

Regent eger naturligtvis samma rätt, som konung att begagna sig af § 43 R.F. Han för styrelsen med full konungslig makt och myndighet med de undantag, som i § 39 R.F. sägs, och de beröra ej bestämmelserna i § 43 l). Den förpliktelse § 7: 8:o R.A. stadgar för in-terimsregering att residera i Stockholm gäller icke in-terimsregent.

]) Till yttermera visso är denna hans rätt tydligen utsagd i det 2. mom., som vid 1862—63 års riksdag fogades till § 43 R.F.Styrelsens ordnande vid konungs död,

det är i de fall §§ 42, 41 R.F.

och § 2 S.O. afse.

Förfarandet så långt det för alla tre fallen är gemensamt.

I alla dessa fall blir första åtgärden den, att riksdag utlyses af statsrådet. Detta skall ske inom 15 dagar från dödsfallet. (§§ 41, 42, 93, 94 R.F.; § 2 S.O.) Försummar statsrådet denna sin plikt, åligger det rikets hofrätter att godtgöra denna försummelse på sätt § 95 R.F. stadgar]).

Genom riksakten modifierades dessa bestämmelser så, att båda ländernas representationer skulle sammankallas och kallelsen utfärdas af svenska och norska statsrådet2). (§§ 3, 6, 7, 8/ 11 R.A.; §§ 39-41 N.G.).

Den konstitutiva bestämmelsen härom innehålles i § 6 R.A.3), hvilken § är lika lydande med § 39 N.G. Hvad som här menas med "svenska och norska stats-

*) Hofrätterna ega icke utfärda formlig riksdagskallelse, utan kungöra endast förhållandet, hvarefter riksdagen sjelfmant sammanträder å 30:de dagen efter den, då kallelsen senast bort utgå.

2) Om den garanti stortinget på grund af § 46 N.G. har att bli sammankalladt, se s. 17.

3) Denna afser egentligen endast de fall, då konungen är död och tronföljaren omyndig; huru kallelsen skall utfärdas och af hvem, när ny konung skall väljas, stadgar riksakten icke tydligt. § 3 R.A. säger endast: "Är ingen arfsberättigad prins till, och tronföljare val i begge rikena skall anställas, skola allmän riksdag i Sverige och storting i Norge till samma dag utlysas4*, men hvem utlysandet åligger, får man icke veta. Att likväl § 6 R.A. kan anses genom förmedling af § 7: 10:o R.A. blifva tillämplig äfven på detta fall skall längre fram visas. Se sid. 69 och ff.14

rådet", tarfvar en särskild undersökning, enär detta sväfvande uttryck synes medgifva flere olika tolkningar.

Att fatta detsamma alldeles efter bokstafven såsom afseende det samlade svenska och norska statsrådet, vore dock en uppenbar orimlighet, då intetdera rikets grundlagar medgifva, att landet lemnas helt och hållet utan regering.

Däremot ligger det antagandet nära till hands, att § 6 R.A. afser ett s. k. sammansatt statsråd. Ämnen, som angå båda rikena, skola enligt § 5 R.A. i ett sådant behandlas1), ärendet i fråga är obestridligen af dylik natur, och de båda §§:s omedelbara följd på hvarandra gifver onekligen en viss anledning att äfven ställa deras innehåll i ett motsvarande inre samband. Från praktisk synpunkt vore ett dylikt tillvägagående önskvärdt och förenadt med afsevärda fördelar. Kallelsen kunde, hvarhelst inom sina riken konungen än aflidit, omedelbart och snabbt, som svenska regeringsformen afser, utgå, utan att man behöfde afvakta ankomsten till Stockholm af vare sig svenska eller norska statsrådsledamöter.

Ej heller denna tolkning torde emellertid vid närmare påseende befinnas hållbar. § 5 R.A., som är hufvudstället för bestämmelserna om det s. k. sammansatta statsrådet3), angifver tydligen, att detta, vare sig det är svensk-norskt eller norsk-svenskt fungerar endast inför konungen. Det eger således endast att råda den regeringen personligen utöfvande konungen men ej att sjelfständigt föra riksstyrelsen.

§ 6 R.A. åter stadgar (jemte följande §§), huru de båda ländernas regering skall ordnas i fall af konungens död. Det statsråd, som där omnämnes, har icke en rådgifvande karaktär, utan för sjelft riksstyrelsen. Detta öfverensstämmer också med den regel, som den svenska

J) Nämligen om R.F. stadgar deras behandling i svenskt statsråd.

2) Här må erinras om hvad å 8. 6 är sagdt om dettas karaktär. Det är antingen svenskt, men med norrmän, som ega tillträde till detsamma, eller vice versa. Men icke kan ett sådant statsråd anses aom en unionel regeringsmyndighet?15

regeringsformen angifver i fråga om den styrande maktens utöfning, nämligen att denna i normala fall, d. v. s. då icke riksdagens ingripande behöfs för styrelsens ordnande, kan innehafvas endast af konungen, regent eller statsrådet i dess helhet1). Skulle åter § 6 R.A. anses afse ett sammansatt statsråd, så skulle Sverige, om konungen doge i Norge, vid fattandet af det regeringsbeslut, hvarom § 6 R.A. föreskrifver, blifva representeradt endast af 3 statsrådsledamöter, under det att § 42: 2:o fordrar, att samtliga statsrådsledamöter skola vara tillstädes, när statsrådet för riksstyrelsen.

Men hvad är då att förstå under det svenska och norska statsråd, som § 6 R.A. omförmäler? Med "svenska statsrådet" kan icke förstås annat än det samlade svenska statsrådet, således alla ledamöter, som icke laga förfall ega. "Norska statsrådet" åter är ett mera mångtydigt uttryck. Därunder förstår norska grundlagen såväl det samlade norska statsrådet som hvar och en af dess 2 afdelningar. Hvilken af dessa 3 former af norskt statsråd, som på hvarje särskildt ställe menas, får sammanhanget afgöra2). På detta ställe afses i regel norska statsrådsafdelningen, som fungerar i Sverige, hvilket framgår däraf, att det samlade svenska statsrådet ej kan fungera annat än i eller vid Stockholm. Då § 6 R.A. blott afser en enda regeringsåtgärd, kallelsens utfärdande, och då interimsregeringen, som därefter öfvertager styrelsen och till stor del består af samma personer, som de, hvilka utfärdat kallelsen, skall hafva sitt säte i Stockholm, torde få antagas, att äfven det sammanträde af svenska och norska statsrådet, som § 6 R.A. omförmäler, skall ega rum i Stockholm.

Den frågan torde vidare kunna uppkastas, hvilken

}) Från denna regel erkänner R.F. intet undantag, såvida man ej såsom ett sådant vill betrakta do fall, hvarom § 43 R.F. stadgar, och dessa undantag äro af natur att endast stärka regeln, hvarom mera längre fram, se a. 42 och ff.

2) Jmfr Aschehoug I, 181.16

ställning det svenska och det norska statsrådet vid detta tillfälle skola intaga till hvarandra, och i hvad ordning det

beslut, § 6 R.A. kräfver, skall fattas.

§ 6 R.A. nämner ösvenska och norska statsrådet" som 2 särskilda myndigheter, representerande hvardera sitt rike*). Att de icke skola sammansmälta till en enda myndighet, liksom de svenska och norska statsrådsledamöter, hvilka bilda interimsregeringen, göra, framgår af en jemförelse mellan de uttryck, som begagnas i § 6 och § 7 R.A. Under det att interimsregering fattar sitt beslut efter de flesta rösterna, finnes intet, som antyder, att omröstning skall användas för att i det fall, § 6 R.A. afser, utjemna skiljaktiga meningar mellan svenska och norska statsrådet2). Ett sådant förfaringssätt skulle också innebära en orättvisa mot Norge, som i regel vid detta tillfälle representeras endast af 3 ledamöter. Men då beslutet skall fattas gemensamt, så får vid fall af olika meningar svenska och norska statsrådet underhandla med hvarandra till dess det ena gifver efter.

Att kallelsen skall utfärdas till samma dag för båda riksförsamlingarne, är uttryckligen stadgadt i § 3: l:o R.A., nämligen i fall af konunga- eller tronföljarval. Motsvarande bestämmelse saknas i § 6 R.A., som afser förmyndarval. Den är ej heller behöflig här, ty § 8 R.A. utsträcker det i § 3 stadgade förfarandet äfven till detta fall. Att samma regel är afsedd att gälla äfven öfriga likstälda fall (t. ex. det, som nästa kap. behandlar) torde kunna tagas för gifvet, men riksakten erbju-

*) Man kunde möjligen af singularformen "statsrådet" draga den slutsatsen, att bär afsåges en enda institution. En dylik slutsats vore emellertid oberättigad; uttrycket ar en förkortning för "det svenska statsrådet och det norska statsrådet", och annorlunda kunde svårligen formuleringen gjorts, ty hade det stått "statsråden", så hade detta kunnat af de de enskilda svenska och norska statsråden i stället för de båda institutionerna i deras helhet.

2) Att hvardera statsrådet inom sig efter de flesta rösterna utjemna förekommande meningsskiljaktigheter, ligger i sakens natur, och torde för Sveriges del följa af § il: 2:o R.F.17

der intet annat stöd härför än det obestämda stadgandet i § 7: 10:o.

Enligt §§ 93, 94, 95 R,F. skall riksdagen vara samlad senast inom 45 (15+30) dagar från dödsfallet. Några exakta motsvarande bestämmelser finnas ej i Norges grundlov. Dess § 46 stadgar, att höjesteret åligger att, om "vedkommende" ej "strax" sammankallar stortinget, efter 4 veckors förlopp sammankalla det. Meningen skall väl vara, att om "vederbörande" ej inom 4 veckors förlopp sammankallat stortinget, skall höjesteret genast göra det. Således kan stortinget bli sammanÜalladt 13 dagar senare, än riksdagen kan det. Vidare saknas hvarje bestämmelse om den tid, inom hvilken stortinget på höjeste-rets kallelse skall samlas]).

Till slut må något vidröras det spörsmålet, huru förfaras skall med kallelses utfärdande, när konung dör, men före sin död öfverlemnat styrelsen till interimsrege-ring. Huru skall då det norska statsråd, som § 6 R.A. afser, vara sammansatt? Någon norsk statsrådsafdelning i vanlig mening fins då icke i Sverige; att Norges grundlagar någonstädes använda uttrycket "norska statsrådet" eller "statsrådet" om de norska statsrådsledamöterna i interimsregeringen, har jag ej kunnat finna, men den enda rimliga utvägen i detta, antagligen af grundlagstiftarne icke förutsedda, fall, torde väl vara, att de norska ledamöterna af interimsregeringen för denna regeringsåtgärd konstituera sig till en norsk statsrådsafdelning2). Då dels uttrycket "statsråd" i Norges

1) I normala fall, om vederbörande statsråd göra sin skyldighet, betyda dessa brister i N.G. intet, enär § 3: l:o R.A. stadgar, att riksdag och storting skola till samma dag utlysas. § C9 N.G. innehåller visserligen en bestämmelse om tiden mellan stortingskallelsens utfärdande och stortingets samlande, men denna garanterar endast ett minimum, ej ett maximum.

2) Det skutte onekligen innebära en betydlig förenkling, om man finge anáo interimsregeringen såsom sådan befogad att utfärda kallelsen, och till stöd för en sådan åsigt kunde anföras, att interimsregering för styrelaen med full kungl, makt och myndighet, med de undantag för

grundlagar är vida mer sväfvande än i Sveriges och dels § 12: 3:o i N.6. uttryckligen medgifver inkallande af utomordentliga ledamöter i statsrådet, så bör intet hinder möta för att anse ett på nyss angifna sätt kon-stitueradt

norskt statsråd som en vanlig norsk statsrådsafdelning, förstärkt med 7 "overordentlige" medlemmar. Faktiskt har ju den norska delen af interimsregeringen bildats på detta sätt, om den också ej fungerat som sjelfständigt statsråd l).

Af den tolkning af § 6 R.A., som ofvan angifvits, framgår, att om konungen dör i Norge eller å u aflägsnare inrikes ort", måste de svenska och norska statsråd, som varit honom följaktiga, genast begifva sig till Stockholm i och för utfärdande af kallelse till båda representationerna. Då styrelsen därefter öfvergår till interimsregeringen, så frågar man sig ovilkorligt, hvarför riksakten afskiljt denna enda regeringsåtgärd och uppdragit dess verkställande åt särskilda myndigheter2). Skälet

Sveriges del, som § 39 R.F. innehåller, men då R.A. uttryckligen skiljer på de åtgärder, §§ 6 och 7 R.A. afse, och uppdrager dem åt olika myndigheter, är en sådan tolkning icke gerna möjlig. Då interimregeringen fungerar före dödsfallet och skall göra det äfven efteråt, är det emellertid egendomligt, att för en enda åtgärd en annorlunda organiserad styrelse skall stickas emellan. Jmfr f. ö. s. 55 not 1.

') Både Rydin s. 359; Naumann II, 93 och Aschehoug I, 257 hålla före att § 6 R.A. under uttrycket "svenska och norska statsrådet14 afser det svenska statsrådet och den norska statsrådsafdelningen, men Rydin är den ende, som presterar någon egentlig bevisning därför. Då han emellertid anser § 6 R.A. afse ett sammansatt statsråd, nämligen ett svensk-norskt, så kommer hans bevisföring härigenom att delvis gå på sidan af saken. Naumann och Aschehoug uttala sig däremot icke alls om, hvilken karaktär som bör tillerkännas det "svenska och norska statsrådet41 i § 6 R.A., utan inskränka sig till att omnämna beståndsdelarna.

2) Det kan äfven anmärkas, att riksakten genom denna föreskrift råkar i strid med sig sjelf. Bestämmelsen i § G kan knappast anses förenlig mod stadgandet i § 7: 10:o, att i alla de fall, då efter Sveriges och Norges grundlagar rikets styrelse föres af statsrådet, inteiimsrege-ring skall träda i dess ställe. Till dessa fall höra icke blott §§ 41, 42 R.F., som stadga, att statsrådet skall föra styrelsen tills riksdagens sammankomst, utan äfven §§ 93, 94, som stadga, att statsrådet skall utfärda19

därtill kan knappast ha varit annat än önskan att vinna tid, så att kallelsen ofördröjligen må kunna utgå. Dör konungen i Stockholm eller dess närhet, hvartill sannolikheten väl är störst, så är den norska statsrådsafdelningen genast till hands; dör han åter i Norge eller å uaflägsnare inrikes ort", så kan den norska statsrådsafdelningen alltid ändock komma förr till Stockholm, än interimsregeringen hinner konstituera sig, ty dêt tar tid, innan regeringen i Norge har fört till slut den procedur, hvarur de norska ledamöterna i interimsregeringen framgå.

Sedan kallelse till riksdag och stortingl) på sätt ofvan angifvits blifvit utfärdad, skall Sveriges och Norges interimsregering, sammansatt enligt bestämmelserna i § 7 R.A., öfvertaga styrelsen, till dess representationerna samlats, och den regering, som framgår ur deras beslut, öfvertagit styrelsen 2).

I intet af de fall, här afses, kan interimsregent

riksdagskallelse. Enligt § 7: 10:o R.A, skulle denna således utfärdas af interimsregeringen.

') Äro dessa samlade, när konung dör, så blir naturligtvis § 6 R.A. ej tillämplig. Detta gör mindre, men § 3: l:o R.A. blir ej heller tillämplig, hvilket medför, att i detta fall ingen tid fins stadgad, inom hvilken interimsregering skall framlägga erforderlig proposition om tronföljd eller förmyndarstyrelse. 8 dagar från dödsfallet är väl knapp tid, om man beräknar den tid, som åtgår för interimsregeringens konstituerande. Särskilda bestämmelser vore här af nöden.

2) Detta sista enligt de tillägg, som gjordes till § 42 R.F. vid 1815, till § 41 vid 1817—18 års riksdagar. R.A. 7: l:o innehåller emellertid endast, att interimsregering skall fungera, till dess att riksdag och storting om regeringen förordnat, men ej, att den skall det, till dess den utsedda styrelsen regeringen tillträdt. En dylik bestämmelse är ock obehöflig, ty ordalagen i § 7: lo:o "vid alla de tillfällen, då efter Sveriges och Norges grundlagar rikets styrelse föres af statsrådet" etc. torde kunna medgifva en tolkning, som förpliktar interimsregering att fungera under hela den tid, som statsrådet enligt Sveriges grundlagar skulle fungerat, och således äfven under den tid, som förflyter mellan representationernas beslut om styrelsen och denna styrelses tillträde till regeringen.20

ifrågakomma. I det första fallet finnes ingen till tronföljden arfsberättigad prins, i de 2 senare får en myndig sådan, om han finnes, ej fungera. (§ 41 R.F., § 2 S.O., § 7: 10:o R.A.)

Så långt är tillvägagåendet i de 3 fallen lika, men sedan skiljer det sig åt.

Det särskilda förfarandet, då ingen arfsberättigad medlem af konungahuset fins kvar. § 42 R.F.

Då ingen arfsberättigad medlem af konungahuset fins kvar, skola riksdag och storting skrida till konungaval, på sätt § 94 R.F., § 66 R.O., §§ 3, 11 R.A. om-förmäla.

Interimsregering skall således, enligt R.A. §3, inom 8 dagar efter den dag, då riksdagen å rikssalen öppnats och stortinget lagligen öppnats (härom se § 74 N.G.) å samma dag till båda representationerna öfverlemna proposition om tronföljden. Bestämmelsen är något egendomligt formulerad, då den tydligen förutsätter, att storting och riksdag alltid kunna öppnas på samma dag. Så är likväl icke förhållandet, ty enligt § 34 R.O. skall riksdagen öppnas inom 5 dagar efter dess början, men stortinget kan mycket väl dröja långt öfver 5 dagar med att konstituera sig, hvilken akt måste föregå dess öppnande. Någon viss tid är härvid icke föreskrifven. De 8 dagarna böra väl emellertid räknas från den dag, å hvilken det senaste öppnandet egde rum, vare sig detta är riksdagens eller stortingets.

Inom 12 dagar från den för propositionens afgifvande faststälda termin skola riksdag och storting förrätta konungavalet, men inom denna gräns eger hvardera representationen utsätta, hvilken valdag den lyster *). Da-

¾) Att detta ej är otvetydigt uttryckt i § 3 R.A. se Aschehoug I, 173.21

gen före sin valdag väljer hvardera representationen sina medlemmar i den s. k. Karlstadskomitén1).

Allt detta efter riksakten. För de närmare detaljerna af representationernas val hänvisar den (§ 3: 4:o) till "det i hvartdera rikets grundlagar bestämda sätt". För Norge fins ingenting därom stadgadt, och det behöfs väl knappast, då det torde få anses gifvet, att frågan faller inom det samlade stortingets beslutandeområde, för Sverige finnas bestämmelserna i § 66 R.O. Dessa stå emellertid delvis i strid med hvad § 3 R.A. innehåller.

Dagen före. riksdagens val af konung skall en nämnd af 64 personer, 32 från hvar kammare, utses, hvilken skall "vid förefallande skiljaktighet mellan kaibrarne bestämma valet". Denna nämnd skall väljas inom 10 dagar från riksdagens början2). Konungavalet skall således ske inom 11 dagar från riksdagens början. Men enligt § 3: 2:o R.A. skall det ske inom 12 dagar från den för pro-positioyiens om tronföljden aflemnande faststälda termin. Dennas afstånd från riksdagens och stortingets början är, som förut angifvits, i Norge icke begränsadt, men

*) Frånvaron af närmare bestämmelser för detta val är påpekad af Key-Åberg s. 121. Rydin berör Sv. rdgn. II, 2 862, samma omständighet.

2) Denna tidsbegränsning afser däremot ej det fall, då tronföljare väljes medan konung lefver. De i det följande anmärkta motsägelserna mellan § 66 R.O. och § 3 R.A, ega således icke sin tillämplighet på detta fall, utan endast på konungaval. Eget är emellertid, att § 66 R.O gör skilnad på dessa båda fall, under det att § 3 R.A. icke gör det. Äfven däri ligger en divergens. Till grund för bestämmelsen i riksdagsordningen ligger den åskådningen, att konungen bör ega rätt, att när han vill, obunden af en fixerad tidsbestämmelse framlägga proposition om tronföljden. Riksakten åter ger delvis uttryck åt en motsatt uppfattning. Se sid. 23. Det är vidare att märka, att § 66 R.O. egentligen talar om den dag, som i riksdagskallelsen är till riksdagens sammankomst utsatt. Detta långrandiga uttryck var behöfligt i 1810 års R.O., hvarur det är hemtadt, ty enligt denna "började s" en riksdag först, när propositionen angående statsverkets tillstånd och behof öfverlemnades (§ 27: l:o 1810 R.O.), men nu sammanfaller uttrycket med det kortare "riksdagens början",22

antager man, att norrmännen af praktiska skäl vilja låta det i § 34 R.O. angifna maximum af 5 dagar mellan riksdagens början och dess öppnande tillämpas äfven hos dem, så får man en tidsbegränsning för valet af 25 dagar (5+8+12).

Differensen är icke oväsendtlig. Till att börja med är det onekligen riktigare att, såsom riksakten gör, sätta tiden

för valet i sammanhang med tronföljdspropositionens aflemnande och icke med riksdagens början. Det kan tänkas, att interimsregeringen ej gör sin plikt, utan dröjer öfver den faststälda tiden med propositionens afgifvande. Det låter äfven tänka sig, att stortinget dröjer så länge med att konstituera sig, att interimsregeringen ej hinner inom 10 dagar från riksdagens öppnande afgifva proposition, och på så sätt skulle det norska stortinget kunna göra en den svenska riksdagsordningens bestämmelse illusorisk.

Det hade vidare varit lättare att åstadkomma kongruens emellan de olika lagarnes tidsbestämmelser, i fall en gemensam utgångspunkt antagits. Men som det nu är, skulle § 66 R.O., om den tillämpades, beröfva å ena sidan interimsregeringen en del af den i § 3 R.A. med-gifna betänketid öfver propositionens formulering och å den andra riksdagen en del af den betänketid öfver propositionens innehåll, som samma § tillerkänner densamma.

Ett tillämpande af § 66 R.O. skulle slutligen sannolikt, om också icke med nödvändighet, leda till, att riksdagen måste fatta sitt beslut först. Man kan hysa olika åsigter om lämpligheten eller olämpligheten af samtidiga beslut af de båda riksförsamlingarna, om § 3 R.A. afser dylik samtidighet eller icke, men det måste i alla händelser medgifvas vara olämpligt, att svensk grundlag gifver anledning till den praxis, att riksdagen skall i en dylik fråga, där likställigheten rikena emellan är tydligt utsagd, besluta först och dymedelst lägga ett visst band på stortinget.23

Allt detta resonnemang kan synas temligen öfverflödigt, då ju riksakten måste anses gälla framför de svenska grundlagarna och således de bestämmelser i dessa, som strida mot riksakten, genom denna förlorat sin giltighet. Detta betraktelsesätt är helt naturligt, när fråga är om 1809 års R.F. och 1810 års R.O., men väl hade man kunnat vänta, att man vid redigerandet af den nya riksdagsordning, med hvilken Sverige lyck-liggjordes 1866, hade bragt dess innehåll till öfverensstämmelse med riksaktens lydelse. I stället tillgrep man den bekvämare utvägen att afskrifva § 61 i 1810 års R.O. med iakttagande af de förändringar, som betingades af de 4 ståndens remplacering af 2 kamrar.

Att utreda de för Karlstadskomitén gifna bestämmelserna torde på detta ställe ej vara behöfligt. Annorlunda blir förhållandet, då formerna för val af förmyndarstyrelse skola behandlas.

Här torde lämpligen böra påpekas, att riksakten förutsätter äfven den möjligheten, att tronföljarval förekommer, då myndig konung för styrelsen, men anser ingen utsigt finnas, att vid hans frånfälle arfsberättigad medlem af konungahuset kan öfvertaga kronan. Att behandla denna möjlighet som ett särskildt fall har icke synts mig nödigt, då tillvägagåendet i allt väsendtligt sammanfaller med, hvad som för konungaval är Stadgadt. Med undantag af den å s. 21 not 2 anmärkta skilnaden afviker detsamma endast därutinnan, att interims-regering ej behöfver konstituera sig, ej heller svenska och jiorska statsrådet utfärda kallelse, utan konungen besluter sjelf om representationernas sammankallande, obunden af hvarje tidsbestämmelse. Men har konung för detta ändamål utlyst urtima riksdag och overordent-ligt storting, så gäller enligt § 3 K.A. äfven för honom samma skyldighet, som för interimsregering, att inom den i § 3 R.A. utsatta tid framlägga proposition om tronföljden. Fattar konungen åter sitt beslut om tronföljarval, medan representationerna äro samlade, eger24

naturligen denna tidsbestämning ej någon tillämplighet, ty konungen beslutar när han vill, om tronföljarvals anställande och kan således göra det under riksmötenas fortgång långt efter den i § 3 R.A. angifna tid. § 3 R.A. gifver också nämnda tidsbestämning endast för det fall, att riksdag och storting i och för valet behöfva ut-lysas.

Man skulle i detta sammanhang kunna uppkasta den frågan, om interimsregering, som på grund af konungs sjukdom eller utrikes resa för riksstyrelsen, eger rätt att, om konungen är den ende arfsberättige inedlemmen af konungahuset, och ingen utsigt finnes, till att en ny tronarfvinge skall födas inom ätten, sammankalla riksdag och storting till tronföljare val.

Då detta fall ej är att hänföra under de i § 39 R.F. upptagna inskränkningarna, synes statsrådet for-melt taget enligt de svenska grundlagarna ha denna rätt, och således borde interimsregering äfven ha den, men häremot reser sig § 3: l:o R.A., hvilken skiljer på de 2 fallen, val af tronföljare under konungs lifstid och under tronledighet, och stadgar, att i förra fallet eger konungen, i senare interimsregeringen aflemna proposition om

tronföljden. Då rätten att sammankalla representationerna till tronföljareval skulle sakna all betydelse, om därmed ej vore förenad rätten att framlägga proposition om tronföljden, så får man väl anse riksakten afse, att utöfningen af båda dessa rättigheter under konungs lifstid tillkommer endast honom personligen. Det synes också naturligen böra tillhöra konungen ensam att afgöra, när hvarje utsigt till den arfsberättigade liniens fortplantning skall anses förbi.

Emellertid är det en brist i § 39 R.F. att icke ha tagit hänsyn till detta fall, om också regeringsformen i olikhet med riksakten ingenstädes särskildt upptager den möjligheten, att tronföljare val anställes under konungs lifstid. § 66 R.O. däremot afser bådekonunga och tron-foljar val.25

Det särskilda förfarandet, då närmaste tronarfvinge är omyndig. § 41 B.F.

Då närmaste tronarfvinge är omyndig, skola riksdag och storting utse förmyndarstyrelse på sätt, § 93 R.F., § 67 R.O., §§ 3, 6, 7 och 8 R.A. stadga.

§ 8 R.A. innehåller, att val af förmyndare skall verkställas efter samma föreskrift och på samma sätt, som förut i § 3 är stadgadt angående val af tronföljare. Hvad ofvan är sagdt om tid och sätt för propositions afgifvande af interimsregering eger således sin tillämplighet äfven här. Ja, likheten sträcker sig så långt, att den i § 3: 4:o R.A. förefintliga hänvisningen till hvartdera rikets grundlagar i och för erhållande af närmare bestämmelser om sättet för representationernas val bringar riksakten i kollission med den svenska riksdagsordningen, denna gång med dess § 67.

Här förutsättes nämligen i öfverensstämmelse med § 93 R.F., att förmyndarstyrelse kan komma att utgöras af 1, 3 eller 5 personer. Riksdagen bestämmer antalet, en nämnd af 64 medlemmar, utsedd sist dagen efter riksdagens öppnande, personerna. Om ej kamrarna inom 3 dagar efter riksdagens öppnande sämjas om förmyndarnes antal, förordas en ytterligare likadan nämnd att denna fråga inom 2 dagar afgöra, hvarefter den förra nämnden inom ännu 2 dagar skall välja förmyndare. Inom 7-dagar från riksdagens öppnande skall således valet vara förrättadt.

Denna tidsbegränsning stämmer naturligtvis lika litet med den i § 3 R.A. angifna, som den i § 66 R.O. för konungaval bestämda gjorde det1). De reflexioner, som af denna anledning gjorts angående konungaval, ega

*) Som ett kuriosum må anmärkas, att Naumann, som (II, 100) påpekar denna skiljaktighet, med anledning däraf anmärker, att föreskriften i § 67 således numera icke kan följes. Han hade sannolikt blifvit svaret skyldig, om man frågat honom när § 67 1866 års R,0, kunnat följas. (Kurd. af mig).26

således sin tillämplighet äfven här. Den enda nämnvärda skilnaden är, att i § 66 R.O. räknas de 11 dagarna från riksdagens början, i § 67 R.O. räknas däremot de 7 dagarna från riksdagens öppnande, men större samstämmighet med § 3 R.A. medför ingalunda denna lilla skilnad, isynnerhet då, som förut påpekats, det ej är gifvet, att riksdag och storting öppnas samtidigt.

Om således § 67 R.O. har denna divergens från riksakten gemensam med § 66 R.O., så fattas dock ej i densamma afvikelser från det i riksakten stadgande förfarande, som äro för § 67 egna och karakteristiska.

Enligt § 67 R.O. har riksdagen endast att bestämma antalet förmyndare, men nämnden bestämmer personerna. Någon hvarje riksdagsman tillkommande rätt att förestå kandidater omnämnes icke. Detta gör däremot riksakten. Enligt dess § 3: 2:o eger såväl svensk riksdagsman som norsk stortingsman att föreslå kandidat.

Den betydelsefullaste skiljaktigheten är emellertid onekligen den, att, under det att § 67 R.O. liksom § 93 R.F. bestämmer antalet förmyndare till 1, 3 eller 5, så uttrycker sig riksakten så otydligt och knapphändigt, att man ur densamma ej kan få fram några klara bestämmelser vare sig om det antal förmyndare, som bör väljas, sättet för deras val och grunderna, enligt hvilka de ega utöfva sin regeringsmyndighet.

Dessa svårigheter ha ock varit föremål för mycken uppmärksamhet såväl från statsrättslärarnes som från de lagstiftande myndigheternas sida. 1840 — 41 års riksdag påpekade i en underdånig skrifvelse till K. M. af 9 Juli 1841 behofvet af en revision af riksaktens bestämmelser angående förmyndare val. I de båda förslag till föreningsakt, som 1844 och 1867 afgåfvos af de komitéer, hvilka K. M. 1839 och 1865 förordnat i och för

utredning af i sammanhang med unionsfördraget stående frågor, voro olika utvägar angifna till dessa svårigheters lösning1). Då emellertid intet positivt resultat framgick

2) Ett närmare ingående på, livad desBa förslag i vårt ämne inne-27

härur, är man fortfarande hänvisad till de 1814 och 1815 gifna bestämmelserna och till att ur dem söka få fram ett något så när rimligt förfarande.

Källan till svårigheterna ligger däri, att man, då i riksakten bestämmelser skulle gifvas om förmyndare val, nöjde sig med en hänvisning till det för konungaval stadgade förfarande, utan att taga hänsyn till att i detta fall endast 2 personer kunde ställas mot hvarandra i Karlstadskomiténs omröstning, hvarigenom* proceduren betydligt förenklades. Men däraf blef ock en följd, att de för densamma gifna bestämmelserna blefvo otillräckliga, så snart det, som förhållandet är vid förmyndarval, kunde blifva nödvändigt att välja ett flertal personer.

Den första fråga, som uppställer sig till besvarande, är den, på hvad sätt skall förfaras, om riksdag och storting stannat i olika beslut om förmyndarestyrelses ordnande. Differenserna kunna visserligen vara af olika beskaffenhet, och förfarandet i detalj med anledning däraf modifieras, men 2 principielt skilda vägar till ernående af enhet erbjuda sig dock, mellan hvilka man måste välja, innan man går till detaljerna i utjemningsproceduren.

De båda alternativen äro uppstälda af 1865 års unionskomité (se dess betänkade s. 68) och därefter upptagna af Aschehoug (I, 260). Enligt det första skall man enbart hålla sig till bestämmelsen i § 7: l:o R.A., att interimsregering skall förestå styrelsen, till dess begge rikenas representanter förordat om förmyndarstyrelse, d. v. s. till dess full enighet härutinnan mellan riksdagen och stortinget voro ernådd på alla punkter. Enligt det andra alternativet skall Karlstadskomitén äfven här inträda och slita förefintliga meningsskiljaktigheter emellan representationerna.

Såväl Aschehoug som unionskomitén förkasta obe-

hålla, ligger ej inom planen för denna uppsats. En sådan utredning skulle närmast vara på sin plats i en historik öfver de försök, som sedan 1815 gjorts att revidera och utveckla unionsfördrageu.28

tingadt det förra alternativet för att ansluta sig till det senare, men bevisföringen är, hvad det förras oantag-lighet angår, mycket knapphändig hos unionskomitén och hos Aschehoug ingen alls, hvadan en närmare belysning häröfver torde vara på sin plats.

Då det i § 7: l:o R.A. stadgas, att vid inträffande behof af förmyndarval interimsregering skall föra styrelsen, tills begge rikenas representanter om regeringen förordnat, gäller denna bestämmelse på grund af sista momentet i § 7 äfven förfarandet vid konungaval1). Skulle man nu antaga den tolkning af § 7 l:o, som unionskomiténs första alternativ innehåller, så skulle Earlstadskomitén icke heller vid konungaval kunna komma till användning, men då må väl frågas, hvad bestämmelserna om densamma ha i § 3 R.A. att göra, och huru detta stämmer med lydelsen af denna senare §.

Åsigten torde härmed vara drifven in absurdum. Bestämmelserna i § 7: l:o måste således fattas på ett mindre bokstafligt sätt, som möjliggör deras samman-jemkning med det andra alternativet, och en sådan möjlighet ligger nära till hands. Karlstadskomitén besluter nämligen enligt § 3: 3:o R.A. med begge rikenas representanters rätt, liksom de i §§ 66 och 67 R.O. omförmälda nämnder besluta med riksdagens rätt, och liksom dessas beslut kallas för riksdagens, kan Karlstadskomiténs med samma skäl kallas för de båda riksförsamlingarnas.

Härigenom varder man oförhindrad att äfven på förmyndarval tillämpa det förlikningsmedel, som ligger i Karlstadskomitén. Grundlagsenlig hemul härför gifver § 8 R.A., som föreskrifver, att valet af förmyndare skall ske på samma sätt, som i § 3 R.A. stadgadt är2). Karlstadskomitén kan i fall af skiljaktiga meningar representationerna emellan likaväl anses böra falla utslaget

J) Jmfr hvad i annat sammanhang sagts å s. 13, not. 3.

2) Se unionskomiténs betänkande s.. 8. Den begränsning, komitén anser möjligen ligga i nämnda § 8, innefattar

ett, sä vidt jag kan förstå, temligen obehöfligt försigtighetsmått.29

härutinnan som i fråga om omyndig konungs uppfostran, där detta uttryckligen är stadgadt.

Därefter öfvergå vi till frågan om det antal förmyndare, som de båda riksförsamlingarna enligt riksakten ega välja. Att § 3 afser val af endast 1 person är tydligt t. ex. af mom. 3 och 4, och det ligger, som förut (s. 27) är påpekadt, i sakens natur, att så måste vara. Men att val af ett flertal förmyndare likväl af riksakten medgifves synes af § 8. "Förmyndare* är där pluralis, hvilket framgår af en jemförelse med samma § i det norska exemplaret af riksakten och med § 43 N.G., hvarur § 8 R.A. är tagen. Man måste därföre fatta den i § 8 förefintliga hänvisningen till § 3 såsom afseende endast hufvuddragen af. det där stadgade förfarande, såsom gällande endast tillämpliga delar af detsamma, och att således den i § 3: 3:o och 4:o intagna bestämmelsen, att endast 1 person skall väljas, här ej är bindande.

Om således riksakten medger val af ett flertal förmyndare, så är å ena sidan riksdagen oförhindrad att välja hvilket alternativ, den vill af dem, som § 93 R.F. och § 67 R.O. uppställa, 1, 3 eller 5, men å andra sidan gäller denna bestämmelse ej för stortinget, hvilket således kan besluta val af annat ¾ntal förmyndare.

Antagom, att de båda riksförsamlingarnas beslut om förmyndarstyrelse skilja sig at både i fråga om antalet och om personerna, huru skall då Karlstadskomitén förfara med utjemnandet? Antingen skall den utan vidare ställa de båda förslagen, sådana de föreligga, emot hvarandra och i en enda omröstning afgöra, hvilketdera som skall bli gällande, eller oekså skall den skilja på de båda frågorna om antalet och om personerna och genom olika voteringar söka få fram ett resultat, som tager hänsyn till båda representationernas uttalade önskningar. I förra fallet betraktas komitén endast som en utväg att

*) Jmfr uuionBkomiténs betänkande af 1844 s. 81. Det är tryckt i Handlingar ang. frågan om revision af föreningafördraget, del. II.30

åstadkomma ett gemensamt beslut, oafsedt hurudant detta blir, i det senare anses den som en förlikningsnämnd, bestående af båda rikenas förtroendemän, förpliktad att söka åstadkomma ett resultat, som i möjligaste måtto tillgodose båda parternas intressen; i ena fallet afses en skiljedom, i det andra en kompt-omiss.

Aschehoug uttalar sig (I, 261) för den förra möjligheten, motiverande detta därmed, att man annars skulle riskera att få fram ett alldeles osammanhängande resultat. Konstitutionsutskottet vid 1840—41 års riksdag gifver uttryck åt samma uppfattning (bet. N:o 63). Sättet erbjuder onekligen fördelen af en vig och enkel procedur, men innebär det några garantier för, att resultatet kan tillfredsställa båda parterna?

Antagom, att riksdagen valt 5 svenskar och stortinget 2 norrmän till förmyndare*); för hvilketdera alternativet komitén än besluter sig, så måste ovilkorligen ettdera riket gå som absolut tappande part ur Karlstadsvoteringens lotterispel. Då ingen jemkning är möjlig, komma sannolikt hvartdera rikets valmän att stå enhälligt kring sin representations förslag, och den förseglade sedeln får då fälla utslaget. Men icke kan ett förfarande, som omöjliggör hvarje tillmötesgående, hvarje hänsyn till hvardera partens intressen, anses som ett ändamålsenligt sätt att lösa en för unionen och de båda rikena så viktig fråga. Den andra ståndpunkten synes således från praktisk-politisk synpunkt vara vida att före draga.

Men låter den också förena sig med gällande bestämmelser?

§ 3 R.A. är, som nämndt, egentligen formulerad med hänsyn tilL konungaval. Då endast 1 kandidat får från hvartdera riket uppställas, är en jemkning icke tänk-

*) Det kan naturligtvis inträffa, att riksdagens och stortingets förslag ha 1 eller flera personer gemensamma, men då det ar fråga om formernas brukbarhet, har jag ansett divergensen böra tillspetsas så mycket som möjligt.31

bar. utan bär gäller det endast att komma till ett beslut. Att i § 3 söka efter positiva bestämmelser, som afse en jemkande verksamhet hos Karlstadskomitén, vore därföre lönlöst. Men då riksakten i det följande utsträcker § 3 till att gälla äfven beslut om förmyndarval och om omyndig konungs uppfostran, så har den därmed öfverflyttats på ett gebit, i viss mån olikartadt det, för hvilket den egentligen är skrifven. Här stå icke endast 2 fullt bestämda

alternativ mot hvarandra, i båda dessa fall gäller det lösningen af vida mer invecklade problem, som både medge och fordra större möjlighet af kombinering. Då sjelfva sakfrågan är sådan, bör väl ej frånvaron i § 3 af erforderliga lagbestämmelser utgöra något hinder för att slå in på en väg, hvarigenom dessa formela brister kunna utfyllas.

Men, kan man invända, det schema för voteringsproposition, som § 3 innehåller, talar blott om en enda votering. En förlikningsprocedur skulle således icke blott icke vara förutsatt i § 3, utan strida mot dess uttryckliga ordalag. Härtill må då svaras, att om ett detaljeradt förfaringssätt, lämpadt efter en viss fråga genom en allmän föreskrift göres tillämpligt för andra i vissa delar skiljpktiga fall, så kräfver rimligheten, att denna tillämpning endast sträcker sig till tillämpliga delar. Endast genom en dylik tolkning kan man få fram möjligheten af att välja en förmyndarstyrelse, innehållande ett flertal personer, gent emot ordalagen i § 3: 3:o och 4:o. Anses dessa bestämmelser här icke tillämpliga, så få väl också stadgandena om den voteringsproposition, som af dem blir en följd, göra sällskap.

Det återstår då att utveckla grunddragen af det förfarande, som förlikningsståndpunkten betingar. Komitén måste då börja med att afskilja frågan om antalet och afgöra, hvilketdera beslutet, riksdagens eller stortingets, härutinnan skall bli gällande. Då genom detta komiténs beslut det antal fastställes, som de båda förslagen böra omfatta, häfdas därigenom äfven den likställig-32

hetsprincip, hvarpå riksaktens bestämmelser om hithörande fall enligt § 42 N. G. skola hvila.

Fråga kan sedan uppstå, om komitén eger modifiera riksdagens och stortingets val genom supplering af eller uteslutning från de båda förslagen, eller om, sedan det antal, som skall väljas, blifvit bestämdt, frågan skall återgå till förnyad behandling af representationerna. Då komitén är till för att utjemna riksförsamlingarnas förslag, ej för att sjelfständigt sätta nya i deras ställe, anser jag, att lika litet, som den bör ega rätt ätt besluta sig för ett annat antal än det, som riksdagen eller stortinget föreslagit, lika litet kan den ega att sjelfständigt uppsätta eller utesluta kandidater till för-mynderskapet. Frågan bör således återgå till förnyad behandling af representationerna.

En dylik form synes vid första påseendet bryta mot den grundsats i den svenska statsrätten, att ett af riksdagen i vederbörlig ordning fattadt beslut ej får vid samma riksdag åter upptagas till behandling. Detta kan dock icke afse beslut af denna art, ty de intaga med afseende på den form, hvarunder de erhålla sin giltighet, en alldeles särskild ställning. De ha visserligen det gemensamt med öfriga beslut, som falla inom riksdagens ensamma beslutandeområde, att de icke kräfva kungligt samtycke för att blifva gällande, men de skilja sig från dessa därigenom, att deras giltighet är beroende af en utom den svenska statsmakten stående myndighet, nämligen norska stortinget, och sättet för denna dess medverkan består icke i ett samtycke, utan i ett instämmande, och utan detta instämmande kan ej ett riksdagens beslut om förmyndarstyrelse befordras till verkställighet.

Förefinnas efter representationernas nya beslut}) skiljaktigheter om personerna, så. kommer frågan åter

J) Bet spörsmålet kan göras, om samma nämnd skall fungera som förut, eller ny skall väljas. Då hela förfarandet bör anses som en sammanhängande procedur, synes det förra böra ega rum.33

till komitén, och bör denna då utjemna dessa med möjligaste hänsyn till de af båda riksförsamlingarna uttalade önskningar. Att utveckla detaljerna af förfarandet härvidlag skulle blifva för vidlyftigt, jag vill endast påpeka, att de, som stå på såväl stortingets som riksda-dagens förslag, böra anses definitivt valda, och att till fyllandet af de rum, hvartill riksförsamlingarna ha olika kandidater, böra des*sa ställas en och en under omröstning i en ordning, som medför svenskars och norrmäns insättande till möjligast lika antal i förmyndarstyrelsen.

Mitt syfte med ofvanstående har varit att visa, att denna procedur under nu gällande bristfälliga bestämmelser fordras af rimligheten, och att grundlagarna ej lägga några direkt angifna hinder emot den, men villigt medgifves det vanskliga i en dylik tankebyggnad utan tillräckligt underlag af faktiska lagstadganden, och att positiva grundlagsbestämmelser härom äro högeligen af nöden. I hvad mån med ett dylikt fullständigande en omgestaltning af den nu bestående ordningen bör förenas, ligger utom mitt ämne att vidröra.

Den förmyndarstyrelse, som framgår ur ofvan skildrade procedur, för styrelsen, hvad Sverige vidkommer, med

full konungslig makt och myndighet. § 67 R.O. gifver ej riksdagen någon rätt att i något afseende eller genom någon instruktion binda densamma, och § 93 R.F. 3äger endast, att förmyndarstyrelse skall utöfva regeringen efter denna grundlag, därmed angifvande gränserna för dess myndighet. N. G. innehåller ingen motsvarande bestämmelse, som gifver förmyndarstyrelse full konungslig makt och myndighet, men då den å andra sidan ej stadgar någon rätt för stortinget att i något afseende särskildt binda densamma, så får man väl anse, att förmyndarstyrelse har samma ställning i Norge som i Sverige.

Af ofvanstående redogörelse för nu gällande bestämmelser angående förmyndarval torde framgå, att 1866 års grundlagsstiftare genom sin redigering af § 67

R.O. förvärfvat sig fullgiltiga anspråk på samma eloge, som förut (s. 23) egnats dem med anledning af deras formulering af § 66 R.O. Enda skilnaden i deras berömmelse är, att de denna gång skrifvit af § 62 1810 års R.O. i stället för § 61.

Styrelsens ordnande, då vid konungs död drottning

eller ock enka efter medlem af konungahuset,

hvilken, om han lefvat, varit närmast efter

konungen berättigad till tronen, befinner

sig i välsignadt tillstånd l). § 2 S.O-

På grund af § 2 S.O. jemförd med § 41 R.F. och § 7: 10:o R.A. skall interimsregering äfven i detta fall öfvertaga styrelsen tills vidare. Därjemte skall den svenska riksdagen sammankallas. Så mycket är visst.

Däremot skulle man kunna sätta i fråga, huruvida interimsregeringen vore skyldig att sammankalla äfven stortinget. § 2 S.O. och §§ 41, 932) R.F., till hvilka successionsordningen hänvisar, orda, som helt naturligt är, endast om riksdagens sammankallande, och §§ 3, 6r 7 och 11 R.A., på grund af hvilka stortinget i de 2 förut behandlade fall skall jemte riksdagen sammankallas, låta sig icke utan vidare hänföras till denna möjlighet.

Ser man emellertid efter i § 2 R.A., så finner man där: "bland tronföljare skall räknas äfven den ofödde",

') § 2 S.O. talar endast om "drottning" i välsignadt tillstånd. Men att den likväl måste anses ega den i texten gifna omfattning, är tydligt; se Naumann, II, 43, not. 3, Berger, s. 29, och Key-Åberg, s. 101»

2) Såsom något egendomligt må anföras, att i § 2 S.O. hänvisas i alla de grundlagseditioner, som stått till mitt förfogande, på senare stället ej till § 93 B.F., utan till § 94 R.F. Detta måste vara felaktigt, något som ock anmärkts i Naumanns grundlagsedition af 1866 äfvensom i den af Professor Alin nyligen utgifna. Felet tillhör originalurkunden och återfinnes i såväl 1809 som 1810 års 8.0. (se originalexemplaren i riksarkivet). Ett liknande fel finnes äfven i § 48 N. G.35

och att han där tankes såsom posthum, framgår af orden: "som strax intager sitt tillbörliga rum i arflföljden, så snart han efter fadrens död födes till verlden"l). Då riksakten är den lag, som hufvudsakligen afser att bestämma formen för unionen och unionela angelägenheters behandling, så häntyder intagandet i densamma af nämnda bestämmelse om arfsföljden på, att man därigenom velat fastslå, att äfven på detta fall de i riksakten stadgade former skulle användas.

Alla de bestämmelser i R.A. som gälla omyndig tronföljare och utseendet af förmyndareregering för honom, afse således äfven den möjlige prins, med hvilken enka af ofvan angifna kategori kan vara hafvande. Låt vara, att i stället en prinsessa kan födas; i afvaktan på nedkomsten måste man anse lifsfrukten såsom egande tronföljarerätt och genom förmedling af § 2 R.A. blir § 6 R.A. tillämplig äfven på förevarande fall, och således skall svenska och norska statsrådet sammankalla äfven stortinget.

Svårigheterna för en säker grundlagstolkning i berörda fall äro emellertid icke afslutade härmed; de börja först

riktigt med det stadium, hvari frågan nu inträder.

När de båda representationerna samlats, skall nämligen en styrelse för tillfället förordnas, som icke låter inrangera sig under någon af de former för regeringens organisation, som grundlagarna eljest nämner, och hvilken förlänar detta fall en alldeles särskild karakter2). Häremot kan visserligen invändas, att den kombinering af §§ 2 och 6 R.A., medelst hvilken vi hittills i detta fall hjelpt oss fram, innebär, att äfven § 7 R.A. härvid-

*) § 6 N. G. innehåller samma bestämmelse.

2) Berger omtalar, s. 33, denna styrelseform. Han anser, att det faller af sig sjelft, att stortinget skall hafva rätt att deltaga i utseendet af denna särskildt tillförordnade styrelse, men en sak är, hvad som kan blifva en följd af politiska billighetshänsyn och den faktiska utveckling, den unionela praxis på sidan om lagen fått, en annan åter hvad grundlagsenlig hemul som kan finnas för sagda rätt.36

lag skall tillämpas, d. v. s. att interimsregering skall fungera icke blott "intill dess begge rikenas representanter äro församlade", utan äfven till dess de "hafva förordnat om regeringen under konungens minderårighet" . I vanliga fall skulle detta betyda: till dess de hafva insatt en förmyndarstyrelse, men här skulle en dylik tolkning leda till uppenbar strid med § 2 S.O. Då emellertid dennas bestämmelser afse endast detta speciela fall, under det att de motsvarande i riksakten gälla en flerhet af fall, är det tydligt, att dessa senare härvidlag måste anses modifierade af de förral).

Detta för Sveriges del. Detsamma måste naturligtvis äfven gälla Norge, om det kan visas att dessa bestämmelser i § 2 S.O. äfven äro norska grundlagsbud. Nu är successionsordningen på grund af § 6 N. G. norsk grundlag, för så vidt som dess bestämmelser reglera tronföljden, och genom samma bestämmelses intagande i § 2 R.A. blef den i samma utsträckning af unionel natur.

Frågan blir då, i hvad mån de stadganden, § 2 S.O. innehåller, ha den egenskapen att reglera tronföljden. Att det grundlagsbud, som i och för bevakandet af en ofödds eventuela rätt till kronan påbjuder den i § 2 S.O. angifna väntetid, har denna egenskap, torde vara ovedersägligt. Om man också icke direkt kan utsäga detsamma om den bestämmelse, som stadgar, huru med regeringens anordnande under samma väntetid skall förfaras, så står denna senare bestämmelse dock i ett alltför nära sammanhang med den förra och betingas alltför mycket af denna, för att man skulle kunna åt densamma tillerkänna mindre giltighet och omfattning.

Är nu detta antaget, så blir närmaste frågan den, af hvad beskaffenhet den särskilda styrelse skall vara, som framgår ur representationernas beslut, vidare om-

*) Det må icke invändas, att riksakten gäller mot de enskilda ländernas grundlagar, men icke tvärtom, ty successionsordningen är på sätt, som i det följande skall visas, på grund af § 2 R.A. en unionel lag liksom riksakten. Detta med anledning af hvad Aschehoug säger I, 49.37

fattningen af representationernas beslutanderätt härvidlag, och sättet för åstadkommandet af deras beslut.

§ 2 S.O. är det enda grundlagsbud, som direkt stadgar något närmare om detta fall. Den lemnar emellertid icke i allo tillräckliga upplysningar.

Hvad som med tydlighet af detsamma framgår, är, att den styrelse, som representationerna i nämnda fall tillförordna, är en annan än vanlig förmyndarstyrelse, ty den sättes i uttrycklig motsats mot den förmyndarstyrelse, som sedermera, om vederbörandes lifsfrakt blifver af mankön, af (riksens ständer, d. v. s. numera) riksdagen, "på sätt i 94 (93) § af regeringsformen stadgadt är", skall för ordnas.

Däremot är det icke lika tydligt, om stadgandet, att riksdagen tillhör att om regeringens förande sjelf förordna, är så att förstå, som om densamma hade full frihet både i fråga om regeringens sammansättning, formerna för dess val och begränsningen af dess befogenhet, eller om meningen endast vore den, att det ej är statsrådet (d. v. s. interimsregeringen), som eger att utan vidare fungera, till dess det visar sig om vederbörandes lifsfrukt är af mankön eller ej, utan att det är riksdagen, som skall sammankomma och förordna om regementet. I detta senare fall skulle tonvigten falla på riksdagen i motsats mot statsrådet, men ej på riksdagens sjelfständiga

förordnanderätt. För denna uppfattning talar den omständigheten, att § 2 S.O. icke använder det mera omfattande och obestämda uttryck " styrelse", som i det likartade fall, § 91 R.F. afser, före-koöimer, utan talar endast om "regeringens förande". Men hvilka befogenheter, som tillkomma Sveriges regering, angifver vår främsta grundlag, och en rätt att utöfver dennas bud vare sig inskränka eller utvidga dessa befogenheter torde man svårligen kunna tillerkänna riksdagen, när den ej är i hithörande grundlagsbestämmelser uttryckligen angifven. Riksdagens befogenhet i berörda38

fall skulle således inskränka sig till att bestämma regeringens sammansättning och personal.

Men dä regeringsformen känner 2 slag af här tilllämpliga regeringsmyndigheter, fullmyndig konungs och den i § 39 R.F. angifna, torde kunna ifrågasättas, om icke riksdagen bör anses ega rätt att bestämma hvilkendera af dessa skall tillkomma denna extraordinära regering. Konsekventast torde dock vara att anse denna regering beklädd med den myndighet § 39 R.F. utstakar. Den är nämligen till sin natur och varaktighet likartad med interimsregering och det synes strida mot regeringsformens principer att i en sådan provisorisk styrelseform inrymma fullmyndig konungs maktbefogenheter 1).

Vi öfvergå nu till frågan om formerna för riksdagens val. För att få någon ledning härvidlag, måste vi taga hänsyn till de tidsförhållanden, under hvilka stadgandet kom till.

§ 2 1810 års S.O. är ordagrant tagen ur successionsordningen af 18 Dec. 1809; då fans 1809 års R.F., men någon riksdagsordning kom ej till stånd förrän den 10 Febr. 1810. Angående formerna för åstadkommandet af ett riksens ständers beslut i en dylik fråga kunde man således ej hänvisa till någon riksdagsordning, men man förutsatte antagligen, att denna lag skulle stadga en form, tjenlig att använda i ifrågavarande fall.

En annan sak är, att man sedan försummade att i § 62 1810 års R.O. uttryckligen stadga, att där angifna former skulle äfven på detta fall ega tillämpning, men en användbar form var emellertid gifven, något som på den tiden var desto nödvändigare, ju större risken i annat fall skulle varit, att den månghöfdade fyrståndsrepresentationen ej skulle kunnat enas kring ett gemensamt beslut.

l) Att för såvidt riksdagen insätter en annan regering än statsrådet, denna eger rätt och plikt att i den ordning, regeringsformen utstakar, betjena sig af ett statsråd, behöfver knappast anmärkas.39

Men att, då regeringsformen fans, ingen hänvisning gjordes till § 93 därstädes, synes utvisa, att man ansåg, att ständerna borde vara obundita af de alternativ 1, 3 eller 5, som denna § sätter för förmyndarnes antal, icke tvungen att nödvändigt välja en ny styrelse, utan ega rätt att uppdraga åt statsrådet att fortfarande föra styrelsen.

Resultatet af det sagda blir således, att riksdagen eger sammansätta dylik styrelse hur den vill, att dennas befogenheter regleras efter § 39 R.F. och att i och för formerna vid valet i tillämpliga delar bör gälla hvad angående förmyndarval i riksdagsordningen stadgas. Detta senare bestyrkes ock genom riksakten, hvarom mera nedanför (s. 40).

Men huru bestämma stortingets ställning till denna fråga, och huru utjemna möjliga skiljaktigheter mellan dess beslut och riksdagens?

Då, som förut är nämndt, endast de §§ i S.O., som reglera tronföljden, ega förbindande kraft äfven för Norge, uppstår den frågan, huruvida de i § 2 S.O. innehållna begränsningarna i riksdagens rätt att anordna styrelsen i berörda fall äro förbindande äfven för stortinget. Att stortinget är skyldigt att liksom riksdagen respektera den tidsgräns för nämnda styrelses varaktighet, som § 2 S.O. angifver, torde följa af det, som ofvan (s. 36) yttrats om denna paragrafs unionela karaktär. Ända därhän vågar jag dock icke utsträcka min där gjorda tolkning, att stortinget vid sitt bemyndigande af styrelsen skulle vara bundet af det sätt, hvarpå Sveriges regeringsform bestämmer begreppet regering *), allra hälst som ju både vanlig interimsregering och interimsregent ha olika maktbefogenhet i Sverige och i Norge. Häraf

*) Däremot skulle möjligen kunna sägas att i § 2 S.O. är den bestämmelsen unionel att en regering skall af representationen insättas, att denna regering skall vara gemensam för båda rikena, och att representationens rätt

att bemyndiga densamma begränsas af det sätt, hvarpå hvartdera rikets grundlag bestämmer begreppet regering. Stortinget skulle således ej ega frånkänna denna e. o. regering full kunglig makt och myndighet. Jmfr. s. 33.40

torde ock framgå, att det ingalunda är nödvändigt att, om stortingets beslut härvidlag afveke från det sätt, hvarpå regeringens myndighet begränsats i Sverige, för denna fråga tillgripa någon utjemningsprocedur. Skilja sig åter de båda riksförsamlingarna åt i fråga om styrelsens sammansättning och personal, så måste enhet mellan deras beslut åvägabringas. Återstår då att besvara frågan, huru detta skall tillgå.

Som förut är nämndt, afser den i § 2 R.A. intagna bestämmelsen, att bland tronföljare räknas äfven den ofödde, att hänföra detta fall under de i riksakten stadgade former. På grund af § 8 R.A. bör således det tillvägagående, som § 3 R.A. innehåller, i tillämpliga delar användas, och på där angifna sätt skola således mellan riksdagens och stortingets beslut befintliga skiljaktigheter utjemnas 1). Bestämmelserna i riksakten ställa således i fråga om valformerna detta fall i ett förhållande till vanlig förmyndarstyrelse, som är alldeles analogt med det, som framgått ur vår tolkning af de rent svenska grundlagarnas föreskrifter (s. 39).

När vederbörande nedkommit, utgår, som förut påpekats, i och med detsamma den tillförordnade regeringens mandat; är den nyfödda af kvinnokön, öfvergår kronan på närmaste arfsberättigade prins; är denne myndig, öfvertager han regeringen i vanlig ordning 2), är han omyndig, så blir tillväg¾gåendet likadant, som om vederbörandes lifsfrukt är af mankön. I fall representationerna ej äro samlade, Utfärdas kallelse på det å s. 13 och if. angifna sätt, interimsregering öfvertager styrelsen och frafnlägger proposition om val af förmyndarregering. Detsamma gäller, om med framfödandet af en

*) Äfven på denna punkt framträder tydligt bristen på närmare bestämmelser för detta fall. § 8 R.A. får på detta sätt förmedla § a först med afseende på valet af den särskildt tillförordnade regeringen, sedan med afseende på valet af den förmyndarstyrelse, som därefter kan komma att tillsättas.

2) I detta fall behöfva representationerna ej sammankallas.41

prinsessa den arfsberättigade linien befinnes vara utslocknad, fastän då naturligtvis propositionen går ut på val af konung.

Att så måste praktiseras, är gifvet. Någon rätt för denna särskildt tillförordnade regering att framlägga proposition om konunga- eller förmyndare val, omtalas ej i grundlagarna. För Sveriges del förtydligas förhållandet ytterligare genom den i § 2 S.O. intagna hänvisningen till § 94 (93) R.F. och utsträckes genom det samband, hvari denna § och den därmed sammanhängande § 41 R.F. stå till § 7, 10:o R.A., äfven till unionen.

Att den urtima riksdag och det overordentlige storting, som sammankallats i och för utseende af denna tillförordnade regering, skola, sedan detta värf fylts, förblifva samlade, tills nedkomsten egt rum, fins ingen anledning att antaga. Grundlagen tiger härom, men då den ålägger representationerna endast ett bestämdt värf, bar man svårt att inse, hvarföre de skulle hållas samlade kanske V2 år och därutöfver utan några göromål. Rimligtvis böra de efter slutadt värf åtskiljas. Passar dét sig icke allt för illa, böra lagtima riksdag och storting sedan igen hafva samlats före nedkomsten.

Ofvan skildrade procedur är just icke den enklaste, och man frågar sig ovilkorligen, hvarför icke interims-regering kunde få utan vidare fungera tills vederbörande nedkommit, till hvilken tidpunkt i så fall representationernas sammankallande kunde uppskjutits, och en sannolik omgång undvikits. Jag kan ej finna någon annan orsak än den, att man velat i dynastiens och den monarkiska principens intresse sätta statsrådet under representationens kontroll och förebygga, att en tilltagsen konselj med republikens utropande tillvällade sig makten eller i egennyttiga afsigter öfverflyttade den på en annan dynasti. Men ovedersägligt är, att de förefintliga bestämmelserna äro alltför knapphändiga, och att det här skildrade förfarandet alltför mycket måste stödja sig på analogislut af icke obestridlig giltighet.Styrelsens ordnande i de fall, §§ 91, 92 R.F. afse.

Hvilken myndighet skall utfärda riksdagskallelsen?

De fall, som nämnda §§ behandla, äro som bekant föremål för vidt skilda uppfattningar och meningarna bryta sig

emot hvarandra icke endast i en punkt utan i flera, men hur man än vill tolka dessa §§, ett är säkert, nämligen att i de fall, där beröras, den svenska riksdagen skall sammankallas.

Första frågan blir då: från hvem skall kallelsen utgå? Den synes enkel vid en blick på § 91 R.F., men är dock icke så lätt att besvara. Klart är visserligen, att då konungen öfver 12 månader vistats utom Sverige och Norge eller under lika lång tid af sjukdom hindrats att vårda riksärendena, regenten eller statsrådet skall utfärda kallelsen, men § 91 afser ock det fall, då konungen vistas mer än 12 månader i Norge, och således tillförordnad regering fungerar i Sverige. Hvem skall då utfärda kallelsen? Naumann svarar (II, 103): den af konungen tillförordnade regeringen, men utan att anföra några bevis för påståendet1). Detta är det enda svar på frågan, som jag sett afgifvet, och det synes mig icke hållbart.

När § 91 R.F. ursprungligen skrefs, hade. §§ 39 och 43 R.F. en annan lydelse än den nuvarande. Den olika tolkning af dessa §§, som gjorts gällande före och

*) Den bevisföring, Naumann sammanbinder med detta påstående, afser egendomligt nog endast det förhållande, att § 91 bör anses tillämplig på detta fall, men berör ej frågan, hvem som skall sammankalla riksdagen.43

efter 1815 och den förändring i deras formulering, som genomfördes vid 1844—45 års riksdag, är förut (s. 9 och ff.) från annan synpunkt behandlad. I detta sammanhang må däremot framhäfvas den förändrade betydelse, § 91 R.F. genom denna utveckling erhöll.

Så länge uttrycken "ur riket" och uutrikes" voro liktydiga med u utom Sveriges gränseru, som förhållandet var 1809—1815, så voro bestämmelserna i § 91 R.F. fullt tillräckliga och tydliga för de fall, som därunder kunde subsumeras; likaså så länge dessa uttryck kvarstodo oförändrade men tolkades som betydande "utom de förenade rikenas gränser", som förhållandet var 1815 — 44. Under båda perioderna var det klart, att endast statsrådet (regent egde först efter 1863 inträda) leunde i berörda fall sammankalla representationen. Någon möjlighet att åt tillförordnad regering vindicera sådan rätt fans icke. Efter 1844 blef förhållandet annorlunda. Genom de grundlagsförändringar, som vid 1844—45 års riksdag antogos, kom § 91 R.F. att gälla äfven det fall, då konungen var öfver året i Norge. Man skulle ha väntat, att i sammanhang härmed § 91 R.F. förtydligats därhän, att det klart utsagts, hvilken myndighet i det nya fall, som nu drogs in under sagda §, skulle utfärda kallelsen. Så skedde emellertid ej, sannolikt emedan i så fall den verkliga innebörden af 1844 års ändring alltför ohöljdt skulle ha framträdt1). Då man således nödgas att i jemförelse med andra grundlagsbud söka en ledning för afgörandet af detta spörsmål, bör man emellertid ihågkomma den fingervisning, som ligger i det faktiska förhållandet före 1844. Skulle nämligen i de 2 fall, som förut hörde under bestämmelserna i § 91 R.F., statsrådet utfärda kallelsen, så ligger det nära till hands att antaga, att då ett nytt fall bifogades, utan att en afvikande behandling för detsamma stadgades, samma regel afsågs gälla äfven detta.

*) Jmfr 8. 10.44

Den enligt § 43 R.F. tillförordnade regering har enligt denna paragrafs tydliga lydelse endast att föra regeringen i de mål, konungen föreskrifver; för densamma utfärdas af denne en särskild instruktion, och det förutsättes såväl i denna som i grundlagen, att konungen sjelf fortfarande fungerar som regent och personligen handlägger en del af regeringsärendena. Regeringen i Sverige är således blott en partiel regering, som fått sitt bemyndigande under förutsättning att könungen fortfarande medverkar i riksstyrelsen. Inträffar ett fall, då detta konungens deltagande i riksstyrelsen omöjliggöres, — man kan t. ex. förutom dén händelsej vi nu behandla, äfven tänka sig den möjligheten, att konungen insjuknade i Norge så svårt, att han ej kunde vårda de regeringsärenden, han förbehållit sig att där afgöra — så synes mig konsekvensen fordra, att, på samma sätt som i båda dessa fall hvarje konungens egen lagliga handläggning af svenska regeringsärenden upphör, äfven det partiella riksförståndarskapets befogenheter i och med detsamma utslockna. I intetdera fallet kan man tillerkänna detsamma någon rätt att konstituera sig som en sjelfständig regering, men detta skulle det onekligen göra, om det tillerkände sig den rätt, som §§ 91, 92 R.F. omförmäla, att kalla representationen till urtima möte.

I detta fall bör således samma myndighet tillsvidare öfvertaga styrelsen och sammankalla riksdagen, som skall

göra det i de 2 andra likartade fall, som §§ 91 och 92 R.F. omtala, d. v. s. regenten eller, om sådan icke finnes, statsrådet. Någon annan tänkbar möjlighet finnes icke.

Detta från rent svensk synpunkt. Men huru modifieras saken från unionel? Det bör då ihågkommas, att när riksakten skrefs, var det endast statsrådet, som egde att i de fall, §§ 91 och 92 R.F. omförmäla, förvalta styrelsen och sammankalla riksdagen. Enligt § 7 10:o R.A. skall interimsregeringen inträda i statsrådets ställe, och så mycket synes af detta lagrum jernfördt med § 91 R.F.45

med full klarhet framgå, att interimsregering skall i berörda fall föra styrelsen och sammankalla den svenska riksdagen. Den procedur, som §§ 6 och 7: l:o R.A. föreskrifva, enligt hvilken svenska oc¾i norska statsrådet skall utfärda kallelse till svenska riksdagen och norska stortinget, samt interimsregering fungera till dess representationerna samlats och ordnat stynelsen, oqh som i alla här förut behandlade likstälda fall1) visaté ega giltighet skulle således icke här tillämpas.

Detta för så vidt man tolkar § 7 10:o R.A. strängt efter orden. Pressar man nämligen dessa, så kan man af dem endast få fram, att interimsregering, så sammansatt och med sådana verksamhetsformer, som i öfriga moment af § 7 R.A. är angifvet, skall träda i stället för svenska statsrådet vid de tillfällen, då detta enligt Sveriges och Norges grundlagar2) skall föra riksstyrelsen. Härmed är ingalunda sagdt, att stortinget skall i alla dessa fall ega samma rättigheter, som Sveriges och Norges grundlagar i desamma tillerkänna riksdagen, eller att de bestämmelser i § 7 l:o R.A., som förutsätta båda representationernas sammankallande och stadga deras rätt till lika andel i styrelsens ordnande, gälla mer än det fall som där afhandlas, nämligen förmyndarval. Ännu mindre kunna de föreskrifter, § 6 R.A. ger om kallelsens utfärdande, anses innefattade i den generalisering, § 7: 10:o R.A. innehåller, ty denna senare afser endast interimsregering, under det att § 6 R.A. vänder sina ord till en helt annan myndighet, nämligen svenska och norska statsrådet3).

Riksakten ordagrant tolkad tillförsäkrar således icke stortinget lika rätt med riksdagen i de fall §§ 91, 92 R.F. afse, den endast sätter interimsregeringen i det svenska statsrådets ställe, och dennas ställning till frågan

1) D. v. 8. eå ofta riks fö 1*8 tån dårskap skall insättas vid konungens död.

2) Jmfr s. 1 not 1.

3) Om den skilnad som häri ligger se s. 13 och ff.46

om en riksdagskallelse bestämmes allenast af den svenska regeringsformens bud.

Till detta resultat hafva vi emellertid kommit genom att följa riksaktens bokstafliga lydelse. För motsatt åsikt kunna däremot anföras analogierna från de bestämmelser, hvilka riksakten gifver för öfriga härmed likstälda fall, i det att, som nyss är nämdt, den procedur §§ 6 och 7: l:o R.Å. angifva, på dem skall tillämpas. Nu har förut äfven visats, att åt § 6 R.A., som i orden blott gäller förmyndarval, likväl måste gifvas en mera generel karaktär för att få en form för kallelsens utfärdande äfven vid konungaval*). Det ligger då nära till hands att antaga, det meningen varit, att på samma sätt som interimsregering träder i stället för det svenska statsrådet, skulle äfven bestämmelserna i §§ 6 och 7: l:o R.A. ersätta de svenska grundlagarnas föreskrifter om riksdagens sammankallande.

Det säkraste stödet för detta antagandes riktighet finna vi dock i de §§ af Norges grundlov som svara mot ifrågavarande riksaktsparagrafer, och hvarur dessa senare, till en stor del till och med ordagrant, äro tagna. Dessa §§ i Norges grundlov stadga, som längre fram skall visas2), enligt förfrs mening otvetydigt det förfarande, som här ännu blott analogivis antagits, och man torde således kunna med stöd af dem supplera riksaktens bristfälligheter och otydligheter. Riksakten har visserligen vitsord gent emot de båda ländernas särskilda grundlagar, men detta hindrar ej, att man i detta fall förtydligar den yngre lagen genom jemförelse med dess källa. Norges grundlov angifver nämligen i hithörande §§ de allmänna grunddragen af förfarandet, men öfverlemnar åt riksakten att för de olika fallen lemna de nödiga detaljbestämmelserna. Om nu dessa icke med önskvärd tydlighet och fullständighet lämpats för hvarje särskildt fall, så är det helt naturligt, att man går till-

1) Se s. 13 not 3. Jmfr. äfven s. 18 not 2.

2) Se s. 50 och ff.47

baka till de i Norges grundlov gifna principerna och där söker den erforderliga ledningen.

Denna på en antecipation stödda utredning gifver till resultat, att de i §§ 6 och 7: l:o R.A. gifna bestämmelserna skola tillämpas äfven på de fall, §§ 91 och 92 R.F. afse. Häraf vilja vi i detta sammanhang begagna oss endast för att få ett svar på frågan, hvilken myndighet det är som kallelsens utfärdande åligger1), och vi kunna nu med stöd af § 6 R.A. svara att detta åligger äfven här det svenska och norska statsrådet.

Att man, då 1863 genom ändring i Sveriges regeringsform och Norges grundlag interimsregent såsom en styrelseform i lag stadfästes, icke afsåg något annat med denna ändring än att interimsregerings funktioner, sådana de förut voro beskaffade, borde, i de fall då interimsregent skulle inträda i styrelsen, af denne öfvertagas, torde få tagas för gifvet2). Att man likväl genom denna ändring lade en ny svårighet till de som redan förut funnos för en klar tolkning af detta fall, skall visas vid behandlingen af hithörande bestämmelser i norska grundlagen. (Se s. 54 och ff.).

Skola båda rikenas representationer sammankallas?

Återgå vi nu till § 6 R.A., så finna vi, att denna stadgar icke blott, att berörda kallelse skall utfärdas af svenska och norska statsrådet, utan äfven att den skall utgå till både svenska riksdagen och norska stor-tinget. Vi äro härmed inne på den kinkiga frågan, om i de fall, §§ 91 och 92 R.F. omförmäla, äfven stortinget

1) Det är äfven behofvet af att pä denna punkt i vår undersökning besvara omförmälda fråga, som föranledt nämnda antecipation. Denna har äfven medfört en del omsägningar, som varit oundvikliga, då de argument, hvarpå svenska och norska statsrådets rätt och plikt att utfärda kallelsen grundar sig, väsentligen sammanfalla med dem, som stödja stortingets likställdhet i berörda fall.

2) Vissa organisatoriska skilnader, som t. er. att norska statsråds-afdelningen ej upphör att fungera, att § 7: 8:0 R.O. här ej gäller, rubba ej satsen.48

skall höras. Rydin s. 301, Naumann II, 103, Berger s. 28 och Key-Åberg s. 115 samt Aschehoug I, 166 hålla alla före, att stortingets rätt att höras i detta fall flyter af sakens natur och likställigheten mellan båda rikena. Alin åter häfdar i sina föreläsningar en motsatt uppfattning och intager den ståndpunkten, att stortinget ej har någon rätt att höras; finner åter riksdagen det nyttigt och lämpligt att dela sin makt i detta fall med stortinget, så är detta en helt annan sak och något, som ligger i dess fria skön. En sammanhängande framställning af de skäl, på hvilken Alin stöder sin åsigt, torde här vara på sin plats.

Enligt Alin eger icke talet om likställigheten rikena emellan här någon tillämplighet. Likställigheten är ingenstädes i grundlagarna utsagd som en allmän regel, utan endast stadgad för vissa bestämdt angifna fall. Men att stortinget eger en likadan rät,t som den, hvilken §§ 91 och 92 R.F. tillerkänner riksdagen, är ingenstädes uttaladt vare sig i riksakten eller i Norges grundlag. Då är det ock obefogadt att i likställighetens namn låta Sveriges regeringsform gifva stortinget en rätt som Norges grundlag och riksakten icke innehålla.

Orimligheten af att tillerkänna stortinget denna rätt belyses äfven däraf, att § 91 R.F. innefattar också det fall, då konungen vistas öfyer 12 månader i Norge, men huru skulle under sådana förhållanden stortinget kunna samlas för att, till åtlydnad af § 91 R.F., taga författning om rikets styrelse ? Men kan stortinget rimligtvis ej anses ega en dylik rätt i detta fall, så kan det ej heller ega den i de andra därmed likstälda, som §§ 91, 92 R.F. afse.

Då vidare § 13 E.K. stadgade, att konungen ej fick utan stortingets samtycke uppehålla sig mer än 6 månader utom riket, med mindre han skulle ha förlorat sin rätt till kronan, och då en motsvarande bestämmelse ej intogs i N. G. af 4 Nov. 1814, så kan man, med kännedom om den noggrannhet, hvarmed Norrmännen vid49

detta lagstiftningsarbete gingo till väga, icke förklara detta förhållande annat än därigenom, att den svenska riksdagens rätt att enligt § 91 gå i författning om rikets styrelse, då konungen vore utrikes öfver året, gjorde en

dylik bestämmelse, som § 13 E.K. innehöll, obehöflig. Mister konungen Sveriges krona *), så förlorar han i och med detsamma äfven Norges, då unionen är bygd på den principen, att den, som är konung i Sverige, därmed också är konung i Norge. Detta argument ställer Alin också mot den invändningen, att riksdagen genom att med begagnande af sin makt enligt §§ 91, 92 R.F. afsätta konungen, skulle ensidigt ändra tronföljdsordningen äfven för Norge.

Att likställigheten ingenstädes är uttryckligen fastslagen som princip för alla unionela ärendens behandling, är visserligen obestridligt, och ett dylikt stadgande kan naturligtvis ej heller göras, så länge unionskonungens makt öfver de unionela försvarsmedlen ej är lika städ i båda rikena, men till de fall, i hvilka likställigheten är antagen som regel, hör just styrelsens organisation, då unionskonungen icke kan utöfva regeringen. § 42 N.G. stadgar uttryckligen, att de närmare bestämmelser, som äro nödvändiga uti de i §§ 39, 40 och 41 N.G. anförda tillfällen, skola gifvas genom en lag bygd på grundsatsen om en fullkomlig likhet mellan rikena; och att de fall, §§ 91, 92 R.F. afse, äfven omfattas af uttrycken i § 41 N.G. torde vara obestridligt2). Om nu denna lag, riksakten, ej med tillräcklig tydlighet och fullständighet utfört denna grundtanke med hänsyn till alla de fall, § 42 N.G. afser, så är detta en brist i riksaktens formulering men ej något, som upphäfver nämnda princip, med stöd af hvilken man således bör ega att i de af § 42 N.G. berörda fall supplera riksaktens möjliga ofullständigheter.

1) Alin hyllar nämligen den uppfattningen, att riksdagen eger begagna sin makt enligt §§ 91, 92 R.F. ända därhän att afsätta konungen.

2) Alldeles tydligt är detta i 2 af hithörande 3 fall. Att detsamma äfven eger rum i det 3:dje, följer af hvad jag sökt visa på bs. 42—44.

Vi öfvergå nu till behandlingen af det härmed i sammanhang stående skälet, att hvarken Norges grundlov eller riksakten innehålla något stadgande, som gifver stortinget samma rätt som §§ 91, 92 B.F. gifva riksdagen. Men om också de norska grundlagarna icke innehålla ett direkt stadgande om stortingets rätt särskildt i berörda fall, så uttala de sig i stället tillräckligt tydligt om stortingets jemnlika rätt med riksdagen i såväl detta som andra därmed likstälda fall.

Slår man upp Norges grundlov, finner man, hurusom i §§ 39 och 40 stadgas, att då konungen dör och tronföljaren är myndig, skall norska och svenska statsrådet sammanträda för att utfärda kallelse till båda representationerna och interimsregeringen förestå styrelsen till dess båda rikenas representanter hafva församlats och förordnat om regeringen under konungens minderårighet. Detta för ett fall stadgade förfaringssätt generaliseras i § 41 och förklaras uttryckligen skola tillämpas så ofta det på grund af Sveriges regeringsform tillkommer det svenska statsrådet att i egenskap af statsråd föra regeringen]).

Att alla de "forholdsregle", som i §§ 39, 40 nämnas, skola utan åtskilnad tillämpas i alla de fall § 41 afser vore orimligt; så bokstafligt får bestämmelsen icke fattas. Följden af en sådan tolkning skulle blifva, att så snart konungen på grund af sjukdom eller resa utom Sverige och Norge lemnat riksärendena ifrån sig till en interimsregering, så skulle norska och svenska statsrådet vara skyldigt att sammankalla representationerna.

Men lika oriktigt vore det att gifva § 41 en så restriktiv tolkning, att den endast finge innebära att i de fall, paragrafen nämner, en styrelse så sammansatt, som förut i § 40 är sagdt, skall fungera. Hade detta varit meningen, så hade det varit obehöfligt att i § 41 hänvisa både till § 39 och till § 40. Hänvisningen till den senare hade gjort till fyllest, ty endast där afhand-

*) Jmfr Rydin, s. 302, och Aschehoug, I, 166.51

las interimsregeringens sammansättning. Ej heller skulle man, om meningen varit sådan, ha väntat ett uttryck som: *de i foregaaende §§ 39 & 40 bestemte forholds-regle" etc, utan snarare: Ett statsråd sammansatt så, som i föregående § 40 stadgas, skall föra regeringen etc. eller något dylikt.

Paragrafens mening kan icke vara annan än den, att så ofta det i kraft af Sveriges regeringsform tillkommer det

svenska statsrådet att föra regeringen, skall detta ersättas med svenska och norska statsrådet, som då har att utöfva de rättigheter och uppfylla de skyldigheter, som förut i hvarje särskildt sådant fall ålegat svenska statsrådet ensamt, hvarvid de i §§ 39 och 40 gifna för-hållningsregler skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Således skall i alla de fall, då enligt Sveriges regeringsform det åligger statsrådet att öfvertaga styrelsen och sammankalla riksdagen, interimsregering öfvertaga styrelsen samt svenska och norska statsrådet sammankalla riksdagen och stortinget. Att icke alltid den förra åtgärden åtföljes af den senare, innebär intet bevis mot regelns ömsesidighetJ). Till yttermera visso stadgar ju § 42 N. G., att de närmare bestämmelser, som hithörande fall kräfva, skola ordnas på grundvalen af fullkomlig likhet mellan rikena.

Slutligen må frågas, hvartill den generalisering af §§ 39, 40, som § 41 innehåller, skulle tjena, om den ej finge afse äfven de fall, hvarom §§ 91, 92 R.F. tala 2).

*) Anmärkningen göres, emedan jag hört den uppfattningen, att när i de fall, §§ 91, 92 R.F. omförmäla, det förflyter ett år mellan statsrådets öfvertagande af styrelsen och riksdagens sammankallelse, så skulle § 41 N. G. blott gifva hemul åt Norges likställighet i den förra åtgärden, men ej i den senare. Till hvad som är sagdt i texten må läggas, att denna uppfattning ej träffar in på det fall, då konungen är öfver 12 månader i Norge.

2J Kurs. af § 39 är gjord därföre, att en generalisering af enbart § 40 kunde förklaras ur behofvet att stadga, hur vid konungs sjukdom eller resa utom Sverige och Norge regeringen må föras, hvarom Norges grundlov eljest intet stadgar.52

Stortingets beslutanderätt vid konunga-, tronföljare- och förmyndareval är ju uttryckligen stadgad genom §§ 6, 7, 39, 40, 48 N.G. Af alla hithörande fall, hvarom Sveriges regeringsform talar, finnas endast de af §§ 91, 92 R.F. åsyftade kvar. Afses de ej, hvartill då den allmänna föreskriften i § 41 N.G.?

Genom denrra allmänna föreskrift ersattes för Norges del alla den svenska regeringsformens detaljbestämmelser för hvarje särskildt fall, då statsrådet skall föra styrelsen, och Norrmännen behöfde icke tynga sin grundlag med att för alla de hithörande fall, som Sveriges regeringsform upptager, stadga, att interimsregering skall öfvertaga styrelsen, och under hvilka vilkor representationerna skola sammankallas. Det är således icke Sveriges regeringsform, som gifver stortinget samma rätt, som riksdagen eger enligt §§ 91, 92 R.F., utan det är Norges grundlag, som gör det, om ock under formen af en hänvisning till Sveriges regeringsform.

Betydelsen af § 41 N.G. belyses ytterligare genom § 46 N.G., som säger, att om "vedkommende" underlåta att i öfverensstämmelse med §§ 39 och 41 sammankalla stortinget, åligger detta höjesteret. Här framhålles tydligen § 41 såsom generaliserande § 39, och hvilken annan omfattning kan, så som § 41 är stiliserad, sagda bestämmelse i § 46 ha, än den, att därunder ingå dels fall af förmyndarval (§ 39), dels de öfriga fall, då det på grund af Sveriges regeringsform åligger svenska statsrådet i dess egenshap af regering att sammankalla riksdagen (§ 41). Det torde ock kunna tagas för gifvet, att höjesteret icke lär underlåta att, om något af de fall, §§ 91, 92 R.F. afse, skulle inträffa, och endast riksdagen blefve af "vedkommende" sammankallad, omedelbart efter 4 veckors förlopp sammankalla äfven stortinget.

Då vidare mot stortingets likaberättigande med riksdagen enligt §§ 91, 92 R.F. anföres den orimlighet, hvartill en stortingets utöfning af denna rätt skulle leda i53

det fall, att konungen stannade öfver 12 månaderi Norge, så må därtill svaras, att den tolkning, som frånkänner stortinget denna rätt, leder äfven den till en orimlighet, och det i alla de fall, som §§ 91, 92 R.F. afse, ty hur man än vill tolka hithörande §§, står det dock fast, att på grund af § 7: 10:o R.A. kräfves i alla nämnda fall det norska statsrådets medverkan till interimsregeringens konstituerande, och detta lär antagligen icke finna sig i, att endast riksdagen sammankallas, och att endast den får afgöra, huru styrelsen skall ordnas. Antag vidare, att till förmyndare för omyndig konung en person, t. ex. en medlem af konungahuset, på vanligt sätt insatts; denne förverkar sin rätt till styrelsens utöfning, enligt §§ 91, 92; i utseendet af den styrelse, som på grund häraf skall insättas, skulle Norge ej heller ha någon del]). Kan detta anses rimligt och förenligt med riksaktens principer?

Håller man sig åter endast till det fall, att konungen stannar öfver året i Norge, så frågas, om det ej är lika

osannolikt, att konungen låter norska statsrådsledamöter, hvilka ju äro i hans personliga närhet, resa till Stockholm för att taga säte i interimsregering, som att han låter stortinget samlas för att besluta om styrelsen.

När man nu har dessa orimligheter på båda sidorna att välja emellan, bör man komma i håg, att den orim-het, som ansetts medfölja den af oss förfäktade tolkningen, infördes 1844. Låt vara, att man vid unionens ingående ej tillräckligt tänkt sig in i huru hithörande bestämmelser i de svenska och norska grundlagarna skulle kunna i praktiken förenas, huru man än tolkade §§ 39 och 43 R.F., så behöfde man aldrig under tiden 1815 — 44 riskera nämnda orimlighet, men genom det sätt. hvarpå man vid genomförandet af 1844 års förklaring stannade

l) Om riksdagen anses ega rätt att gå ända till konungens afsättning och begagnar sig däraf, så kan ej ny konung väljas utan Norges medverkan, i kraft af §§ 3 och 11 R.A., men for det i texten sist anförda fallet finnas inga motsvarande bestämmelser.54

på halfva vägen 1), trasslade man in härfvan och gjorde § 91 inpraktikabel just i det fall, där man viHe medelst densamma binda konungens handlingsfrihet. Bondslug-heten i förfarandet hämnade sig härigenom. Om också det var en lätt förklarlig och fullt berättigad önskan att förskaffa Sverige en likadan garanti för konungens personliga vistande inom riket, som Norge eger i § 11 N.G., så hade det varit bättre att gifva detta öppet tillkänna genom att i regeringsformen införa en liknande bestämmelse, än att söka vinna målet på en bakväg och med tilltrasslande af bestämmelser, som ej bort af detta syfte beröras. Då hade man ock kunnat taga steget fullt ut vid 1844—45 års riksdag och kunnat äfven i § 39: 3:o och § 91 R.F. ersätta uttrycket "ur riket" med "utom Sverige och Norge". Som det nu gick, vann man ingenting annat än oklarhet och en impraktikabel bestämmelse.

Jag öfvergår nu till att upptaga en invändning till besvarande, som jag tänkt mig möjligen kunna framställas. Om interimsregent fört styrelsen öfver de förenade rikena under de 12 månader, som förflutit, innan §§ 91, 92 R.F. blifvit tillämpliga, så ligger det nära till hands att fråga, hvarpå stortingets rätt att höras i detta fall skulle kunna grundas. § 41: l:o N.6. afser nämligen endast de fall, då det enligt Sveriges regeringsform åligger statsrådet att öfvertaga styrelsen och § 7: 10:o R.A. har i hufvudsak samma omfattning. Man skulle häraf kunna föranledas att tro, det stortinget i dylikt fall ej hade någon rätt att blifva sammankalladt och hördt.

Det är emellertid att observera, att de bestämmelser, som skulle föranleda denna inskränkning, infördes först 1863, och att det syfte, som därigenom skulle främjas, var något helt annat än att begränsa Norges rätt. Om det nu i detta fall, som i så många andra2), inträffar, att man genom en i visst syfte gjord lagändring

') Jmfr as. 10, 11 och 43.

2) T. ex. de ändringar, som gjordes 1866 i §§ 1 och 57 B.F.55

omedvetet råkar influera på bestämmelser, som ej afsetts att af denna ändring beröras, så måste man vara mycket försigtig med att draga slutsatser ur de ändrade bestämmelserna för de förhållanden, hvilkas beroende af den gjorda ändringen icke nog förutsetts.

Det är vidare att märka, att samtidigt med införandet i Sveriges regeringsform af de bestämmelser, som stadgade interimsregents myndighet, infördes en motsvarande ändring i Norges grundlag under formen af ett 2. moment i § 41. Detta innehåller, att om konungen genom sjukdom eller resa utanför sina riken är förhindrad att sjelf föra regeringen, skall den närmaste tronarfvingen, om han är myndig, föra regeringen "med samma rätt, som tillkommer interimsregeringen". Uttrycket är icke alldeles tillfyllestgörande; det hade bort stå: "med samma rätt och pligt" etc, men då det knappast kan hafva varit meningen att i berörda fall skilja rättigheter och pligter åt, så torde denna ofullständighet i uttrycken icke kunna anses utgöra något hinder för den uppfattningen, att meningen med detta tillägg till § 41 N.G. varit den, att interimsregent skall, då sådan finnes, inträda i alla de åligganden, som förut tillkommit interims-regering 1).

§ 41: 2:o lider äfven af den svagheten i sin redigering, att den i orden endast motsvarar §§ 39 och 40 R.F., men icke §§ 91, 92 R.P. Denna omisskänneliga brist i uttrycket bör emellertid icke kunna leda till något missförstånd, ty anses § 41: 2:o icke motsvara äfven dessa 2 senare §§, så skulle i dessa fall ingen unionel regering alls kunna inrättas, enär för Sveriges del regeringsformen stadgar, att regent skall föra styrelsen, un-

*) Då det ej är interimsregering, utan svenska och norska statsrådet, som skola enligt § 39 N. G. och § 6 R.A. utfärda kallelse till representationerna, så måste denna rätt äfven i detta fall frånkännas interimsregenten. Detta gestaltar sig emellertid just icke rimligt i praktiken. Jmfr s. 17, not. 2,56

der det att den unionela interimsregentens myndighet endast baserar sig på § 41: 2:o N.G.

Till slut må anmärkas som ett fel, att ej i riksakten upptogos nödiga stadganden om interimsregent. De detaljbestämmelser, denna lag upptager, kunna således endast genom analogislut öfverföras på nämnda styrelseform *). Man har antagligen tänkt, att riksakten förnämligast handlar om konunga-, tronföljar- och förmyndarval, och då i intet af dessa fall interimsregent kan fungera, så har man ansett riksakten kunna bli oberörd af den ändring, som genomfördes 1863. Men §§ 4, 5, 6 och 7 R.A. innehålla dock bestämmelser väsendtligen erforderliga för reglerandet af interimsregents styrelseutöfning, och att denna utaf dessa §§ skall begränsas, stadgar icke tydlig lag.

Det återstår att besvara frågan, huru, ifall riksdagen och stortinget fatta olika beslut i de fall, §§ 91 och 92 afse, skiljaktigheterna skola utjemnas. Detta kan icke gerna tänkas på annat sätt än det, § 3 R.A. föreskrifver 2). Det är emellertid svårt att finna en lagparagraf, som stadgar detta, ty hvarken Norges grundlov eller riksakten innehålla någon uttrycklig bestämmelse om, att det i § 3 R.A. angifna sätt skall på berörda fall tillämpas. Men då § 42 N.G. stadgar, att en lag skall gifva de närmare bestämmelser, som äro erforderliga för de i §§ 39, 40, 41 N.G. anförda tillfällen, då till dessa äfven höra de fall, §§ 91, 92 R.F. omförmäla, då det väl kan anses erforderligt att få en bestämmelse om

*) Häremot kan invändas, att den norska grundlagsbestämmelsen af 18/! 1863 åberopar "Norges og Sveriges Grundlove og Rigsactsbestem-melser" och tillerkänner interimsregent samma rätt, som tillkommer interimsregering. Huruvida Sverige formelt taget skall anses bundet häraf, beror påj hvilken karaktär man vill tillerkänna Norges grundlov och det sätt, hvarpå denna grundlagsändring kom till stånd. I alla händelser måste det anses olämpligt, att de riksaktsbestämmelaer, som ega betydelse för detta fall, hemta sin giltighet för Sveriges del från Norges, grundlov.

2) Jmfr s. 28 och ff.57

huru i dylika frågor uppståndna meningsskiljaktigheter mellan riksdagen och stortinget skola lösas, och då riksakten i åtskilliga andra fall verkligen gifver stadganden härför, nämligen i § 3, så torde det få anses endast som en ofullständighet hos densamma, att den ej upptager äfven dessa fall bland dem, hvilka det i § 3 stadgade förfarande skall gälla, en ofullständighet, som man i så fall skulle ega supplera genom att utsträcka alla de närmare bestämmelser, som riksakten gifver och enligt § 42 N.G. är afsedd att gifva till alla de fall, som §§ 39—41 omförmäla. Ett dylikt analogislut torde icke vara mera vågadt än det, som måste göras för att vinna klarhet i den fråga, hvarom är taladt på s. 13, not. 3 1).

Vidden af den makt §§91 och 92 R.P. stadga.

I nära samband med ofvan behandlade fråga står en annan, nämligen den om vidden af den makt, §§ 91 och 92 tillerkänna riksdagen.

Rydin (s. 301)2) och Alin i sina föreläsningar hylla cten åsigten, att riksdagen eger gå ända till afsättning af konungen och konungahuset, Naumann (II, 65, 103) anser riksdagen väl ega rätt att afsätta konungen, men ej konungahuset, hvadan kronan skall öfvergå till den närmast arfsberättigade; Aschehoug (I, 166) inskränker riksdagens befogenhet till rätten att ordna styrelsen, men lemnar oafgjordt, om detta skall afse konungens hela regeringstid eller endast gälla interimistiskt, tili dess han kan återtaga regeringen 3).

*) Jmlr för öfrigt a. 69 och ff.

2) Jmfr äfven Rydin: Sv. rdgn. II, 1, 350..

3) Han är emellertid böjd att gifva företrädet åt den senare meningen, detta på grund af analogin med § 7: l:o R.A. och den om-stänständigheten, att regeln gäller äfven i fall af konungens sjukdom (§ 92 R.F.).58

Af dessa 3 åsigter synes mig Naumanns genast böra utdömas såsom ohållbar; den haltar åt båda sidorna, saknande hvarje principielt underlag. Antingen har riksdagen oinskränkt makt i berörda fall, eller också har den det icke, men icke har den en oinskränkt makt så att säga till hälften.

Af de 2 återstående synes mig Aschehougs vara den mest tillfredsställande. Med allt skäl påpekar han, att lagen endast tillerkänner riksdagen rätt att taga författning om rikets styrelse, men att därifrån är ännu ett steg till att beröfva honom hans värdighet. Vidare fäster han uppmärksamheten på orimligheten af en så vidsträckt makt för riksdagen i det fall § 92 R.F. omförmäler. Slutligen framhåller han, att närmaste tronarfvinge skall, om han är myndig, föra regeringen till dess riksdagen fattat sitt beslut. Han menar väl, att det vore något egendomligt att lägga regeringen i sådana händer, om riksdagen skulle ha rätt att samtidigt afsätta konung och konungahus.

Häremot invändes å andra sidan, att riksdagen ej har skyldighet att begagna sin makt enligt nämnda §§ ända därhän att förklara tronen ledig. Javäl, men det är redan mycket nog, att riksdagen skulle ha rättighet därtill. Konungen skulle komma i ett pinsamt och oför-vålladt beroende af riksdagen, om han efter 12 månaders sjukdom skulle hafva dennas nåd att tacka för, att konungavärdigheten finge stanna kvar hos honom och hans ätt.

Vidare framkastas den möjligheten, att konungen kunde blifva sinnessjuk, och att det då kunde vara bra att §§ 91 och 92 hade så stor omfattning som möjligt, men af nämnda händelse följer endast, att konungen icke kan sköta riksärenderna; något bevismaterial, ur hvilket man kan få fram att 12 månaders sjukdom berättigar till afsättning, är därmed icke presteradt; endast ett enskildt fall under regeln är framdraget, ej något, som gifver regeln den afsedda förklaringen.59

Hufvudskälet för nämnda tolkning torde emellertid vara, att de ordalag § 91 använder äro mycket omfattande och anses ej antyda någon begränsning i riksdagens rätt. Det heter nämligen: — "tage riksdagen den författning om rikets styrelse, hvilken riksdagen nyttigast finner.*

Fattar man detta stadgande så att representationen därigenom berättigats att gå ända till afsättning, så har man därmed tillerkänt densamma en halft revolutionär myndighet. 1809 års grundlagsstiftare skulle enligt denna uppfattning genom bestämmelserna i § 91 ha velat liksom binda revolutionen i lagliga former. Frågas kan emellertid, huru detta stämmer med den grundsats, som genomgår regeringsformen, och hvilken i dess § 4 fått följande uttryck: "konungen eger att allena styra riket på det sätt, denna regeringsform föreskrifver" ? Anses § 91 R.F. angifva ett sätt för konungens styrelseutöfning, som innehölle ett vilkor för densamma af den omfattning och betydelse, att dess åsidosättande gåfvo riksdagen rätt att detronisera konung och konungahus, så måste ett från regeringsformens allmänna principer så skarpt afvikande undantag vara i fullt klara och otvetydiga ordalag i nämnda grundlag stadgadt. Förfäk-tarne af denna riksdagens rätt äro därföre ock de, som bevisningsskyldigheten för detta undantags förefintlighet åligger. Deras skäl äro emellertid å ena sidan några lämplighetsgrunder1), mot hvilka likväl andra fullt ut lika afse värda kunna ställas, som tala för den motsatta uppfattningen, (se s. 58), å den andra sidan lydelsen af § 91 R.F., hvilken enligt deras mening så otvetydigt stadgar denna riksdagens rätt, att det vore obehörigt

!) Rydin framsläller s. 301, not 1 den extraordinära och föga sannolika möjligheten, att Sveriges konung blefve vald till kejsare af Ryssland och för detta ändamål afsade sig Sveriges krona. I så fall vore det olämpligt, att Sverigo skulle hafva till konung ryska tronföljaren. Jmfr äfven Rydin, Sv. rdgn II 1. s. 350 not 1. Alin stöder sig vid den förut omnämnda möjligheten att konungen blefve sinnessjuk,60

att på ett eller annat sätt vilja inskränka densamma. Återstår då att se till, huruvida § 91 R.F. verkligen uppfyller detta kraf på otvetydighet.

Som förut är omnämndt (ss. 57 och 58) påpekar Aschehoug den skilnad som förefinnes emellan rätten att förfoga öfver styrelsen och rätten att beröfva konungen hans värdighet. I uttrycket "styrelsen" ligger således enligt honom en bestämd inskränkning, och detta blir desto tydligare, om man tager hänsyn därtill att öfverallt hvarest uttrycket "styrelse" (eller "riksstyrelse") eljest förekommer i regeringsformen användes det i betydelsen af den konungsliga maktens utöfning. Särskildt är detta angifvet i § 39 R.F.

Riksdagens rätt enligt §§ 91 och 92 R.F. skulle således vara begränsad till att i berörda fall förfoga öfver regeringens förande. Denna begränsning för, som ofvan (s. 57) är antydt, med sig ett nytt spörsmål, nämligen huruvida riksdagen eger taga författning om rikets styrelse för konungens hela återstående lifstid, eller endast till dess han vare sig efter sin återkomst till riket eller efter sitt tillfrisknande är i stånd att sjelf öfvertaga regeringen.

Den enda grundlagstadgade inskränkning vi hittills funnit utesluter icke i och för sig det förstnämnda alternativet, men emot det reser sig samma inre osannolik-hetsskäl, som förut påpekats emot afsättningsrätten. Man tanke sig, att konungen efter en mer än ettårig sjukdom fullständigt tillfrisknade, eller att han under utrikes resa sjuknade ned i en akut sjukdom och därigenom hindrades att innan året återvända till Sverige, eller att han för sin helsas vårdande nödgades tillbringa öfver ett år i ett mildare klimat. Det förefaller bra märkvärdigt, att konungen skulle kunna i någon af dessa händelser blifva beröfvad regeringsrätten för sina återstående dagar och bra osannolikt, att detta skulle hafva varit 1809 års grundlagstiftares mening.

*) Jmfr f. ö. §§ 40, 41, 42. 43 och 93 B.F.61

Vidare medför äfven detta antagande ett undantag från regeringsformens i § 4 uttryckta princip, likartadt med det, som skulle vindicera riksdagens rätt att i berörda fall gå ända till afsättning. Samma fordran på uppvisandet af ett uttryckligt grundlagsbud, som kräfver detta undantag, framställer sig därföre äfven här. Det kunde emellertid tyckas, som om uttrycken: "tage riksdagen den författning om rikets styrelse, hvilken riksdagen nyttigast finner", åtminstone borde anses medgifva representationen oinskränkt rätt att förfoga öfver styrelsen, således äfven för konungens återstående lifstid. Vid en närmare granskning torde emellertid en dylik slutsats visa sig vara förhastad.

För att rätt förstå § 91 R.F. måste man nämligen taga hänsyn till denna paragrafs flerestädes förut vidrörda sammanhang med § 39 R.F. Dennas 3 mom. lyder som följer: " Huru förhållas skall därest konungen längre tid än tolf månader ur riket blifver, därom varder i 91 § stadgadt." "Huru förhållas skall" står det. Med hvad? Jo, med styrelsen. Och med hvilken styrelse? Då denna bestämmelse står i ett moment af § 39, är det klart, att man för att afgöra, i hvilken omfattning och betydelse uttrycket styrelse här brukas, eller rättare, underförstås, måste taga hänsyn till, i hvilken mening detta ord i paragrafen f. ö. förekommer. Denna mening framträder tydligast i paragrafens ursprungliga formulering. Den del af § 39, som då motsvarade dess nuvarande mom. 1 och 2, föreskref huru rikets styrelse skulle föras, "så länge" konungen "utrikes vistas". Den nuvarande § 39: 3:o slöt sig omedelbart till dessa bestämmelser och utgjorde paragrafens sista punkt1). Då är det ock temligen antagligt att den afsåg att organisera styrelsen för samma händelse.

§ 39 R.F. gaf således i sin ursprungliga lydelse bestämmelser för styrelsens ordnande så länge konungen

*) Först 18C3 inträdde skilsmessan genom inskjutandet af 2. mom.62

utrikes vistas, och den gifver det ännu, enär senare ändringar ej afsett att rubba denna synpunkt. Detta är paragrafens grundkaraktär gemensam för dess alla 3 mom. Mom. 1 och 2 angifva tvenne olika styrelseformer, regenten och statsrådet, hvilka båda utmärkas af den egenskapen, att de skola användas så ofta konungens vistelse utrikes ej räcker öfver året, men huru förhållas skall, därest den räcker längre, därom stadgas i § 39: 3:o under formen af en hänvisning till § 91 R.F. § 39 förutsätter således, att de styrelseformer, hvarom där talas, upphöra att fungera så snart konungen återvänder hem, då han således eger att sjelf öfvertaga regeringen. Då nu § 91 endast är en närmare utveckling af § 39 måste man naturligtvis tillerkänna äfven den samma karaktär. Den invändningen ligger nära till hands, att det ej går an att på sätt skett likställa § 39: 3:o med de 2 föregående mom. Dessa afhandla nämligen det fall, att konungen vistas utom sina riken, men § 39: 3.o afser den händelse att konungen blifver ur riket, och hvad denna skilnad i uttryck innebär, är förut visadt (s. 10. och ff.) Härtill må då svaras, att denna skilnad ligger alldeles på sidan om den s<ak, hvarom här är fråga. Dess kärnpunkt är nämligen, huruvida konungen, när han återvänder från resa, det må vara utrikes eller utom sina riken, eger öfvertaga styrelsen eller ej, och den skilnad, som genom denna nyansering af uttrycken år 18 4 fastslogs, förändrar ej karaktären af den styrelse, § 39: 3:o afser, utan endast konstaterar dess tillämplighet äfven på det fall, då konungen vistas öfver året i Norge. Jag har utgått från § 39 i dess ursprungliga lydelse, enär dess grundkaraktär

där tydligast framträdde, och jag har ansett mig berättigad att göra detta, emedan, när 1844 års ändring infördes, ingenting förekom som tyder på, att man velat rubba denna grundkaraktär, utan man i stället afsåg att vinna helt andra syften.63

Men äfven utan att man ser § 91 R.F. från synpunkten af detta dess sammanhang med § 39 R.F., så torde det kunna frågas, om den icke betraktad i och för sig i sin redigering bär spår af att vara dikterad med hänsyn till nyssnämnda begränsning. .Det heter nämligen där: uSedan konungen därom (d. v. s. om riksdagskallelsen) underrättad blifvit, men han ändock icke till riket återkommit, tage riksdagen den författning" etc.

Hyllar man den åsigten, att riksdagen kan oinskränkt förfoga öfver styrelsen, så måste man fatta denna bestämmelse såsom ställande en varning till konungen af innehåll, att då. riksdagen nu blifvit sammankallad, så väntar honom det ödet, att han för all framtid beröfvas sin regeringsmyndighet, såvida han ej genast begifver sig hem. Detta betraktelsesätt stämplar en konung, som försatts i de omständigheter §§ 91 och 92 afse, och hvilket ju ofta kan ske oförvålladt, som en af sina regentplikter glömsk person och förutsätter därjämte, att han skulle vara så okunnig om grundlagens bud, att han skulle behöfva underrättas om deras innehåll.

Är det då icke en mycket sannolikare och rimligare förklaring, om man anser denna bestämmelse hafva föranledts däraf, att man velat, att, när riksdagskallelsen utgick, konungen härom skulle underrättas, för att man skulle få besked, om hvad som hindrat hans återkomst inom året, och huru länge detta hinder kunde beräknas räcka. Riksdagen visste då, hvad den hade att rätta sig efter; om konungens återkomst vore nära förestående, kunde den t. ex. gifva den myndighet, som förut under året fört styrelsen, i uppdrag att fortfarande fungera; det lönade sig ej att för en så kort tid inrätta èn särskild regering. Vore åter ingen utsigt till, att konungen så snart skulle kunna återvända, så hade riksdagen naturligen att inrätta en för längre tid beräknad styrelse.64

Till slut må anmärkas, att om man godtager den förstnämnda förklaringen af ifrågavarande bestämmelse och således i densamma ser en varning till konungen, så måste man också å andra sidan fatta den såsom innehållande ett vilkor för riksdagens rätt i berörda fall. Bestämmelsen skall ju reservera konungen en viss betänketid utöfver året, men då förbinder den också riksdagen att vänta denna tid, innan den tager författning om styrelsen. Men från båda dessa synpunkter är det märkvärdigt, att denna betänketids längd ej är fixerad. Är återigen det meningen med stadgandet, att bereda riksdagen ett tillfälle att få veta, när konungen vore att återförvänta, så är naturligen en dylik tidsbestämning ej af samma vikt.

Mot den vidsträcktaste uppfattningen af riksdagens rätt i berörda fall har äfven den invändningen gjorts1), att riksdagen skulle genom att begagna sig af densamma faktiskt upplösa unionen. Resonnemanget hvilar på förutsättningen, att den makt, §§ 91, 92 R.F. stadga, tillkommer endast riksdagen2). Förf äktar ne af denna åsigt äro därföre de, som drabbas af denna konsekvens, och Alin söker ock, som nämndt är (s. 49), att afvända densamma genom att häfda, att unionen är bygd på den principen, att den, som är konung i Sverige, också därmed är konung i Norge. Det synes mig dock svårt att uppvisa, att riksakten, hvilken är den lag, som reglerar val af de förenade rikenas konung, skulle vara bygd på en sådan princip. Den stadgar i stället båda rikenas jemnlika rätt vid valet. Att unionen historiskt uppkommit på det af Alin angifna sätt, är, synes det mig, om ock obestridligt, dock en skild fråga.

J) Key-Åberg s. 115.

2) Detta är visserligen icke Key-Åbergs uppfattning, eftersom han i samma väfva häfdar stortingets likberättigande med riksdagen i berörda fall, men jag kan ej förstå, hur invändningen annars kan få någon beviskraft.65

Till stöd för den vidsträcktaste tolkningen af §§ 91, 92 R.F. anföras äfven dessa paragrafers historiska förutsättningar, och till denna utläggning sluter sig som ett väsentligt appendix en tolkning af § 1: R.F., hvilken går ut på, att successionsordningen gäller endast afliden konungs efterkommande.

Man framhåller sålunda, att ständerna skulle, på grund af dyrköpta erfarenheter från Karl XILs och Gustaf IV Adolfs dagar, 1809 velat trygga sig från de faror, som åtföljde konungens långvariga vistande utomlands, och

man påpekar de stadganden i 1720 och 1772 års regeringsformer, som bundo konungen, än vid ständernas än vid rådets samtycke i och fjor utrikes resa1). Det synes mig emellertid, som om man 1809 ansett det farliga vid åberopade tillfallen förnämligast skulle bestått däri, att konungen fick från utlandet styra sitt rike, men ej så mycket däri, att han reste utrikes. Resultatet af de lärdomar, ständerna hemtat af dessa erfarenheter, skulle man således ha att se i § 39 R.F., i stadgandet, att konungen, i och med det han reser utom sitt rike, är skyldig att i andra händer öfverlemna vården om dess styrelse, och att han under sitt utrikes vistande ej finge befatta sig med densamma. Êtt dylikt försigtighetsmått saknades såväl i 1720 som 1772 års regeringsformer2), och det förefaller därföre helt naturligt, att 1809 års lagstiftare tillgrepo denna utväg, när de förut anlitade visat sig otillräckliga eller olämpliga.

Tillkomsten af § 91 R.F. bör i så fall förnämligast

>) Se 1720 års R.F. §§ 10 och 16, 1772 års R.F. §§ 7 och 37-Jmfr äfven Adolf Fredriks konungaförsäkran § 14.

2) Härmed må icke förnekas, att de löpande regeringsärendena äfven enligt dessa regeringsformer skalle öfverlemnas åt bestämda institutioner, men hvad som här är afsigten att framhålla, är, att konungen ej var uttryckligen förbunden att under sin utrikes resa ej befatta sig med regeringen, äfvensom att han åtminstone under gustavianska statsskicket såväl före som efter 1789 var obetagen rätten att temligen efter godtycke organisera den t. f. regeringen och icke blott var oförhindrad att ingripa i styrelsens gång utan äfven verkligen gjorde det.

tillskrifvas andra orsaker och det synes oss då antagligt, att man ansett statsrådets styrelse som en mera provisorisk form, användbar för kortare perioder, men att ständerna, om konungens utrikes resa eller sjukdom drog ut på tiden, borde sättas i tillfälle att, om de så funne lämpligt, på fastare och för längre tid beräknade grunder ordna styrelsen och gifva den en mera enhetlig karaktär, t. ex. genom att sätta en medlem af konungahuset i spetsen för densamma. En dylik afsigt synes mig lätt förklarlig, ty man behöfver ju, som förut är på-pekadt, icke alltid se dolus eller culpa i konungens vistelse öfver året utom sitt rike.

Hvad beträffar tolkningen af § 1 R.F., så må först anmärkas, att denna berör endast den frågan, hvad verkan konungens afsättning medför på hans ätts rätt till kronan, men att hufvudfrågan, om riksdagen eger i berörda fall skrida till afsättning, är oberoende däraf.

Antag emellertid, att riksdagen eger denna rätt, så kunna vi ju hypotetiskt redogöra för den betydelse, § 1 R.F. i så fall eger. Dessutom kan man ju tänka sig, att konungen aflägsnas från tronen i annan ordning än den §§ 91, 92 anses innehålla, t. ex. genom en statskupp.

§ 1 R.F. innehöll ursprungligen, att Sverige skulle "vara ett arfrike med den successionsordning för en afliden konungs manliga efterkommande, som af Riksens ständer faststäld varder". Fastän denna § år 1866 undergick en ändring, hvarigenom bl. a. ordet "afliden" utgick utan att ersättas med något likbetydande uttryck, anses likväl detta ord af Professor Alin, fortfarande gifva sin betydelse åt § 1 R.F. Och, såsom det synes mig, med fullt skäl och på goda grunder.

Ordet "afliden14 insattes 1809 fullt medvetet för att betaga Gustaf IV Adolfs barn hvarje utsigt till tronen — något som torde ansetts desto nödvändigare, som denna ej kunde förmås att afsäga sig kronan äfven för sina efterkommande —, och för att annullera hertig Karls anspråk på att bestiga tronen i följd af arfsrätt.67

När § 1 R.F. af andra skäl omredigerades till sin nuvarande lydelse, kom ordet afliden att utfalla, utan att något finnes, som antyder någon särskild afsigt därmed, eller att man ens observerat betydelsen däraf. Skulle man likväl detta oaktadt anse, att ordet uafliden" numera ej gäller, så stöter man på den svårigheten, att Sverige i så fall skulle 1866 ensidigt ha infört en förändring i de bestämmelser, som reglera arfsföljden till Sveriges och Norges kronor.

Men erkänner man, att Norges rätt till andel i lagstiftningen om tronföljden nödvändiggör ett fasthållande vid den

betydelse successionsordningen hade före 1866 års ändring, så synes konsekvensen fordra af dem, som tillerkänna riksdagen rätt att i de fall, §§ 91, 92 R.F. omförmäla, förklara tronen ledig, att medgifva Norge andel i samma rätt. Erkänner man den unionella likställigheten i fråga om ändring af bestämmelserna om tronföljden, måste man väl också erkänna den i fråga om beslut, som faktiskt upphäfva den stadgade tronföljden. Kan icke en ändring i vilkoren för successionsordningens giltighet åvägabringas utan Norges medverkan, så måste väl denna också vara erforderlig för åstadkommandet af ett beslut, som har hela successionsordningens annullerande till sin följd.

Men äfven om man antager, att § 1 R.F. fortfarande har samma betydelse, den hade före 1866, så har man svårt att fatta uttrycket "afliden" som egande en absolut giltighet. Enligt statsrättslärarnes enstämmiga åsigt har konungen rätt att afsäga sig kronan1), men ingen af dem sätter i fråga, att hela konungahuset därigenom förlorat sin arfsrätt, hvilket väl annars vore konsekvensen af nyssnämnda lära. Men har mati modifierat satsen i ett fall, kan man göra det i ett annat, och med skäl må då frågas: hvar är gränsen?

l) Rydin b. 300 anser, att denna konungens rätt är beroende af representationens samtycke; Aschehoug I, 168 och Naumann II, 62 anse detta icke erforderligt.68

Det synes mig, som om svaret härpå skulle kunna framgå genom ett fasthållande vid den historiska uppkomsten af och anledningen till nämnda bestämmelse i § 1 R.F. Denna var, som nämndt, förnämligast önskan att afskära Gustaf IV Adolfs barn all utsigt till Sveriges krona. Målsmännen för revolutionen och det nya statsskicket fruktade nämligen, att den störtade konungens son skulle, om han komme till makten, vilja på dem hämnas den förra och söka nedrifva det senare. Om man generaliserar detta fall, så skulle stadgandet således få följande bärvidd: så snart hufvudmannen för dynastien sköter sina konungaplikter på ett sådant sätt, att hans undersåtar måste uppsäga honom tro och lydnad, d. v. s. på revolutionär väg aflägsna honom från ledningen af statens angelägenheter, utslocknar i och med detsamma den honom och hans ätt gällande successionsordningen.Afslutning.

Som en afslutning må bifogas några ord om det sätt, hvarpå riksakten är formulerad och uppstäld. Härigenom torde ock vissa delar af det föregående kunna ställas i en klarare belysning.

Riksakten är så uppstäld, att i 2 olika partier, afseende hvartdera sin särskilda fråga, inrymmas de detaljerade bestämmelserna för de procedurer, riksakten afser att reglera, och det på så sätt fastslagna förfarandet utsträckes sedan genom hänvisning från andra §§ till återstående hithörande fall.

Så fastsläs i §§ 6 och 7, huru båda rikenas representationer skola sammankallas, huru styrelsen under mellantiden skall föras, och grunderna för dess sammansättning; dessa bestämmelser gälla nu till en början endast det fall, då konungen dör och tronföljaren är omyndig.

I § 3 däremot regleras den därpå följande proceduren, huru, sedan representationerna samlats, proposition framställes, och det val förrättas, hvarigenom båda rikenas styrelse skall ordnas; dessa bestämmelser åter afse nominelt endast konunga- och tronfoljar val.

Sedan utsträckes genom § 7: 10:o det i föregående delar af samma § stadgade förfarande till alla de fall, då enligt Sveriges och Norges grundlagar rikets styrelse skall föras af statsrådet. Förfarandet i § 3 åter utsträckes genom § 8 till förmyndarval och genom § 10 (medelbart genom § 8) till beslut om omyndig konungs uppfostran1).

') Den hänvisning, som fins i § 11 till § 3 är strängt taget obehöflig, då § 3 uttryckligen upptager det i § 11 afsedda fall,70

Då man nu vid riksaktens kodifikation slagit in på det förfarandet, att i ett fall gifva detaljbestärnmelser och för de öfriga nöja sig med hänvisningar, så var det i mer än ett afseende olyckligt, att man vid tillämpningen af denna princip klöf proceduren i 2 afdelningar med representationernas samling som gräns och hänförde bestämmelserna i dessa båda afdelningar till olika fallT), i stället för att skildra förfarandet fullständigt och i ett sammanhang vid ett bestämdt fall och sedan generalisera detta med anmärkande af skiljaktigheter, där så behöfdes.

Som principen nu tillämpades, uppstodo åtskilliga oegentligheter. Jag fäster mig icke vid, att den del af proceduren, som i verkligheten går förut, i riksaktens formulering kommer efteråt, utan därvid, att det på detta sätt blef svårare att göra tillämpligheten af procedurens olika delar på hvarje särskildt fall otvetydig och fullständig.

Det har sålunda icke blifvit klart utsagdt, att det i § 6 stadgade förfarandet gäller äfven vid konungaval och öfriga i § 7: 10:o afsedda fall; lika otydligt är ock, om det i § 3 angifna valsättet skall tillämpas endast på konunga-, tronföljar- och förmyndarval, eller om det sträcker sin giltighet äfven till öfriga i § 7: 10:o omförmälda fall.

Vid bedömandet af dessa brister förtjenar först observeras, att riksakten har enligt § 42 N.6. att lemna de närmare bestämmelserna om alla de fall, som nämnas i §§ 39, 40, 41 N.G. Denna begränsning sammanfaller i hufvudsak med den i § 7 sista mom. R.A. uppdragna. Af den föregående framställningen af riksaktens byggnad torde framgå, att §§ 6, 7 och 3 skildra en sammanhängande procedur, hvars olika delar förutsätta hvarandra. Det ligger då nära till hands att antaga, det hela denna

J) Detta har nog berott därpå, att § 3 lika mycket är skrifven for det fall, då tronföljare skall väljas under konungs lifstid som för konungaval, och på den förra möjligheten ha bestämmelserna om interimsregering etc. ej sin tillämplighet.71

procedur skall i tillämpliga delar gälla alla de fall, § 7: 10:o R.A. afser. En jemförelse med Norges grundlag torde ytterligare bestyrka detta.

§ 39 N.G. och § 6 R.A. äro ordagrant lika lydande. Mellan § 40: l:o N.G. och § 7: l:o R.A. förefinnas en-dast några oväsendtliga redaktionsskilnader. Äfven § 41: l:o N.G. och § 7 sista mom. R.A. motsvara hvarandra i hufvudsak, likväl med vissa skiljaktigheter i uttrycken. § 41: l:o N.G. talar om de i §§ 39 och 40 N.G. bestämda förhållningsregler, hvilka skola tillämpas så ofta, enligt Sveriges regeringsform, det svenska statsrådet skall föra regeringen. § 7 sista mom. R.A. åter stadgar, att vid alla tillfällen, då efter Sveriges och Norges grundlagar rikets styrelse skall föras af statsrådet, skola begge rikenas statsråd till lika antal och efter ofvan anförda grunder sammanträda. Riksaktens formulering är på så sätt vidare, att den omfattar äfven det fall § 2 S.O. afser; däremot är dess uttryck: uefter ofvan anförda grunder" vida mindre tydligt och fullständigt än motsvarande i § 41: l:o N.G. Det är möjligt, att man här frångick sitt mönster, enär detta icke skiljde på de fall, då representationerna skulle sammankallas och på dem, då så icke skulle ske. Men i så fall har man icke observerat, att sammanhanget mellan § 6 R.A. och § 7: 10:o R.A. genom denna afvikelse försvagades. Vare härmed huru som helst, då man ser den tydliga motsvarigheten mellan §§ 39, 40 och 41: l:o N.G. å den ena sidan och §§ 6 och 7 R.A. å den andra, och då man har föreskriften i § 42 N.G. att hålla sig till, kan man icke gerna antaga annat, än att paragraferna i riksakten skola ha samma omfattning och betydelse, som paragraferna i norska grundlagen, d. v. s. att stadgandena i §§ 6 och 7 R.A. bestämmas till sitt omfång af § 7: 10:o R.A. och skola i tillämpliga delar gälla alla i denna senare bestämmelse afsedda fall. Uttrycket "efter ofvan anförda grunder" får således anses omfatta äfven § 6 R.A.

Jemförelsen med norska grundlagen gifver emeller-72

tid icke till resultat, att äfven § 3 R.A. blir införd under omfångsbestämmelsen i § 7 sista mom. R.A. Det är icke heller behöfligt. Försåvidt detta icke framgår tillräckligt af hvad förut sagts om proceduren som ett helt, så är det nog att hafva uppvisat sammanhanget mellan §§ 6 och 7: l:o å ena sidan och § 7: 10:o å den andra. Af §§ 6 och 7: l:o R.A. framgår, att svenska och norska statsrådet skall sammankalla riksdagen och stortinget, och detta bör då enligt § 7: 10: o R.A. ske, så ofta det efter Sveriges och Norges grundlagar åligger det svenska statsrådet att sammankalla riksdagen. Att de former, enligt hvilka riksförsamlingarna skola förfara vid styrelsens ordnande i berörda fall, ej kunna vara några andra än de i § 3 R.A. innehållna, följer sedan af en så enkel och klar analogi, att riksaktens uraktlåtenhet att uttryckligen stadga detsamma ej gerna kan vålla någon villrådighet.